ISSN: 1902-505X

Gug - Sønder Tranders Lokalhistoriske Arkiv Årbog 2011

13. årgang

Degne og Substitutter, Skoleholdere og Lærere. Om skole og undervisning i Sdr. Tranders

Forord
I kalenderen for 2011 er der vist billeder af elever og lærere fra den første halvdel af 1900-tallet fra Sdr. Tranders Kommunes tre skoler, de to i Sdr. Tranders og den i Gug.
I denne årbog skriver Hans Huus Sørensen om skoler, degne og lærere i Sdr. Tranders by fra slutningen af 1600-tallet til 1960'erne.
Gug er altså ikke omfattet. Gug, som i teksten omtales som *"den ene lille By, Gug, undtaget", og "Gug, som er langt fraliggendis".*

Januar 2011

Tidligere udgivelser:

1997:	Gug og Sdr. Tranders – før og nu
1998:	Træk af Gug skoles historie. Læretid i Sdr. Tranders Brugs 1948-1952
1999:	Familien Theters liv i Gug i 1930erne
2000:	Bjerre-slægten fra Han Herred. Minder fra Smedjen og Sdr. Tranders, Preben Mørch
2001:	Episoder fra min Barndom, Helen Svendsen
2002:	Udkom ikke
2003:	Udkom ikke
2004:	Min barndom i Gug, Beatrice Vibe
2005:	Gug Mølle. 2. verdenskrig i Sdr. Tranders
2006:	Arkæologiske udgravninger og udskiftningskortet for Sønder Tranders Bye
2007:	Gartnerier i Sdr. Tranders og udskiftningen af Gug Bye 1795
2008:	Kroen i Sdr. Tranders 1844-53. Fra Grønrøgel til Postgaarden. Slægten Winther
2009:	Gug Kirke gennem 800 år
2010:	Per Post. Gug Kalkværk. Kirketyveri 1713. Sønder Tranders Kro. Kirkesyn 1715

Hvor der ikke er nævnt andet, er de anvendte billeder fra arkivets samling

1. oplag 2011
Redaktion og layout: Finn Jelstrup

Forsidebillede: Frk. Sørensen havde forskolebørnene med ude på legepladsen i 1927
Bemærk brosten i billedets højre side, man er i færd med at brolægge bygaden

Gug-Sønder Tranders Lokalhistoriske Arkiv
Gug Skole, Solhøjsvej 2, 9210 Aalborg SØ
www.gugsoendertranders.dk
info@gugsoendertranders.dk
ISSN: 1902-505X

Degne og Substitutter, Skoleholdere og Lærere
Om skole og undervisning i Sdr. Tranders

Historien om skolegang i Danmark fortaber sig i middelalderen, hvor der blev oprettet latinskoler i forbindelse med bispesædernes domkirker.
Det var kun drenge, der kunne optages i skolerne, og det var mest drenge fra velhavende familier, der kom ind, men hvis der var nogen, der viste særlige evner for at lære, kunne også sønner af fattige forældre optages. Formålet var at forberede drengene til forskellige embeder, og man havde kun latin, religion og sang på skemaet, og man kunne som det mindste opnå en underordnet stilling indenfor kirken, f. eks som degn.

Efter reformationen i 1536 skulle der oprettes en latinskole i hver købstad. Skolerne var stadig tæt knyttet til kirkerne, og det var kirken, der stod for skolebygningernes vedligeholdelse. Hørernes (lærernes) lønninger og den økonomiske hjælp til eleverne var baseret på private bidrag, og det gjorde, at der i de fleste tilfælde var tale om meget spartanske forhold for begge grupper, men man havde altså udsigten til et kald, og det var det, der drev de fleste.

Degnestolen i Sdr. Tranders kirke. Man kan lige ane den plade, hvor kirkegængerne kunne lægge deres offer. Foto Hans Huus Sørensen

Det første egentlige forsøg, der blev gjort, på at få en dansk skole, skete under Christian den Fjerde, der i 1604 prøvede at gennemføre en skolereform, der pegede i retning af en skole med større vægt på det danske sprog.
Der stod bl. a. i forslaget:
"det pålægges de store Landsbyer at holde Skolemester og et lidet Skolehus, hvor Ungdommen kan undervises, og de mest Formuende give noget dertil, efterdi det er deres Børns Lyksaligheds Forfremmelses Anliggende".

De gode viljer nyttede ikke noget, så der blev ikke tale om en egentlig skole, for de bønder, der kunne betale, gjorde det ikke, da de ikke rigtig fattede grunden til, at der skulle undervises, for de havde da selv klaret sig udmærket uden at gå i skole.

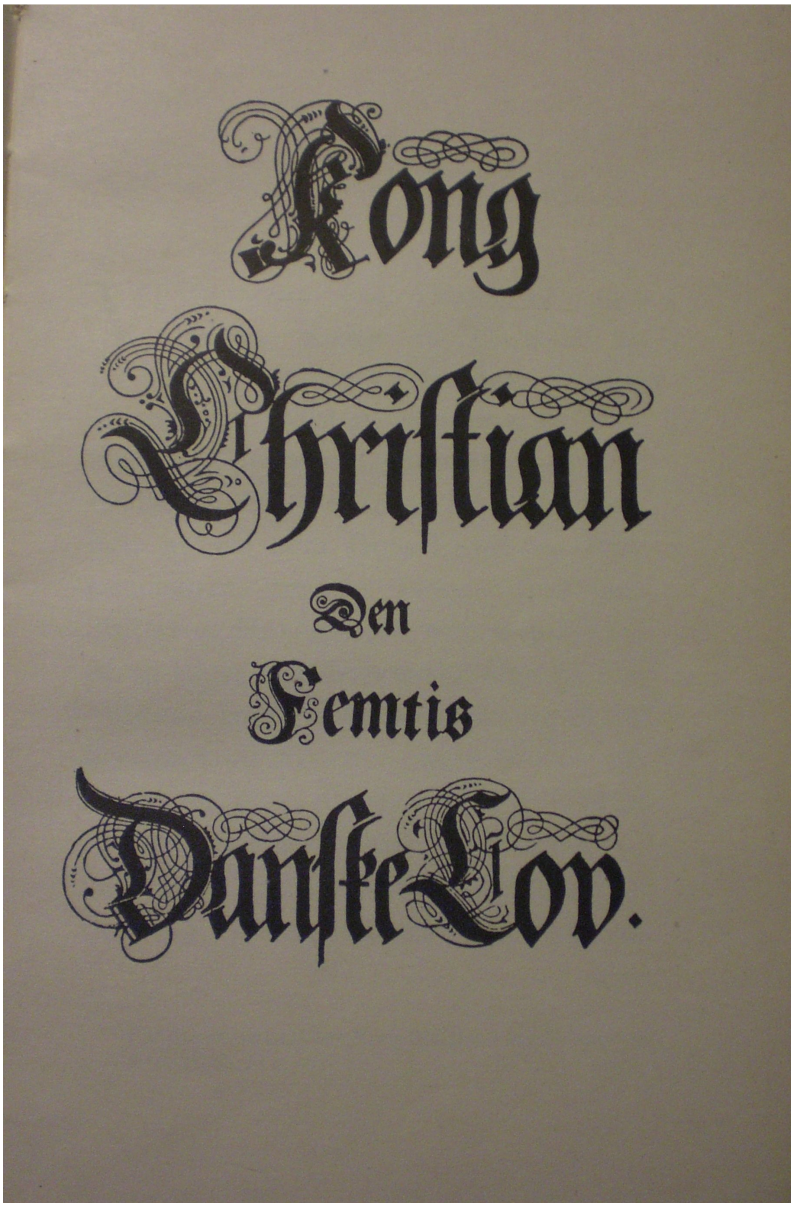

Titelblad til Chr. V's Lov

Tidligere havde lovene været landskabslove med ret forskelligt indhold, men med Christian den Femtes Danske Lov i 1683 blev det een lov, der var gældende for hele riget.
I denne lov blev degnene for første gang omtalt, og loven fastsatte deres arbejdsopgaver - og ikke mindst deres løn. I Anden Bog, 15. Kapitel, 2. Artikel står der: *"Dægnene paa Landsbyen skulle foruden den Undervisning, som skeer om Søndagen, ogsaa eengang om Ugen undervise Ungdommen i Børnelærdommen, saa at udj hver Uge udj Sognet det heele Sogns Ungdom éngang bliver af Dægnen underviist, og paa det sligt dis beqvemmere skee kand, skal Ungdommen af Torper og smaa Byer forføje sig til den Stæd, som Dægnen dem henstævner med Præstens Villie og Raad".*

Undervisningen var stadig nøje knyttet til kirken, og Luthers Katekismus var grundstammen i den lære, som degnen skulle bibringe børnene. Der blev også undervist i salmer, så børnene kunne synge med i kirken ved gudstjenesten, som degnen skulle føre dem til hver søndag.
Degnen havde foruden undervisningen også de kirkelige pligter, som fremgår af hans titel, degn, der kommer af det latinsk-græske diaconus, der betyder hjælper, og degnen var ansat som præstens hjælper.
Det var ikke kirken, der skulle lønne degnen, men sognenes beboere, og det har været svært at få opfyldt lovens ord: *"De skulle nyde af Bønderne deres Offer paa de tre store Fester, til Bryllupper, Børnedaab, og Barselqvinders Kirkegang, saa og de sædvanlig smaa Retzel, Brød, Kage, Flesk, Gaas, Eg, som Bønderne hidindtil givet haver".*

Degnen skulle også have korn i forhold til den avl, som bønderne kunne præstere, men *"som skal være den tredie Deel saa meget, som Præsten bekommer til Tiende af alle slags Korn"*.

Sønder Tranders sogn hørte på den tid i kirkelig henseende sammen med Nørre Tranders sogn under Frue Kirke i Aalborg, hvor præsten var ordineret. (Se årbogen 2009, side 6). Af de to sogne betragtedes Nørre Tranders sogn som hovedsognet, mens Sdr. Tranders var underordnet, et annex.
Degnen var bosiddende i Aalborg, men da han ikke kunne klare arbejdet i hele området, måtte han ansætte hjælpere (substitutter) til at forrette de kirkelige tjenester i Nr. og Sdr. Tranders, når det blev beordret af præsten.

Tilbage i 1600-tallet var kirkebøgerne en af de væsentligste kilder til den viden, vi har om. hvad der skete i sognene. Det første påbud om, at der skulle føres en kirkebog over alle de kirkelige handlinger, kom i 1607, men det skete ikke lige hurtigt alle steder, og det skete mange gange, at kirkebogen brændte, hvis degnens hus brændte ned. Da det var degnen, der skulle føre bogen, havde han den som regel liggende hjemme.
Den ældste kirkebog i Sdr. Tranders blev påbegyndt i 1653, og det er sandsynligt, at det samme skete i Nr. Tranders, men degneboligen i Nr. Tranders brændte ned flere gange, så der er den ældst kendte kirkebog fra 1754. I forbindelse med starten på at føre kirkebog i Sdr. Tranders, ses også den første substitut på stedet, idet der på første side er indført en oversigt over, hvad der skulle stå i bogen, og de få bemærkninger er underskrevet ***"Niels Christensen, Substitut".***

I verdslig henseende var de to sogne underlagt gården Filsted, der senere kom til at hedde Sohngårdsholm, og det var ejeren af denne gård, der stod som ansvarlig for, at præsten og degnen fik den løn, de kunne tilkomme, og hvis det ikke skete, så var det ham, man skulle klage til. Det samme var tilfældet, hvis der var andre klagepunkter, for ejeren af Filsted havde ansvaret for kirken og degneboligen, men præst eller degn kunne ikke klage direkte, de måtte gå ad kommandovejen gennem provst og biskop.

Der var tit uenighed mellem degnen og præsten på den ene side og menigheden på den anden side, og de fleste klagepunkter var i forbindelse med lønnen.

Degne (Substitutter)

Der er gemt en del af de gamle sager, så derfor kan vi i dag få et lille indblik i, hvordan forholdene var for degnen i de små bysamfund.

Christen Christensen Degn

Den første, der er efterladt noget skriftligt om, hed Christen Christensen. Selv om han blev kaldt Christen Degn, så var han ikke degn, men Substitut. Han var ansat af sognedegnen i Aalborg til at varetage degnens opgaver i Sdr. Tranders, og det var degnen i hovedsognet, der skulle lønne ham, eller i hvert fald sørge for, at han fik sin løn. Christen skrev i 1686 til biskoppen om sine vanskeligheder, og de var af økonomisk karakter.
Christen Degn klagede til biskoppen over, at han ikke havde fået 4 tønder byg, som var en del af lønnen for den, der var substitut i de to "Tranders Sogner". Han havde tidligere indklaget sagen for provsten, der havde afgjort, at Johan Sohn på Filsted skulle betale de 4 tønder byg, som han plejede, men der var ikke sket noget, og nu nødsagedes han til at lade klagen gå videre, så biskoppen kunne bringe provstens dom for det førstkommende landemode. Landemodet var et møde mellem stiftamtmand, biskop, provsterne og enkelte præster, hvor der blev behandlet kirkelige sager og dømt i samme. Christen sluttede brevet med at fremføre, at *"skulle bemeldte Korn mig fragaae, ville det Visseligen sætte mig Arme Mand med Hustru och Børn udi allerstørste Armod"*.

Han bragte selv brevet til sognepræsten, Hans Hansen Ramløse, der havde sin præstegård i Aalborg. Præsten gav brevet sin påtegning til biskoppen, og han mente åbenbart, at Christen Degn havde ret i sin påstand, for påtegningen sluttede: *"saa han (Christen) maa niude den tillagde Løn, Hand (Biskoppen) giør en Barmhiertighed imod den fattige Mand i Hans Ringe Tieneste"*.

Nu blev degnen sendt videre til biskoppen, for det var en af degnens opgaver at befordre brevskaber for præsten.
Biskoppen skrev på samme ark til Johan Sohn, at denne hellere måtte se at give Christen Degn den løn, som han havde ret til, da biskoppen ellers måtte *"gribe til andre Midler, och sligt Hans Kongl. Majest underdanigst foredrage. Hvortil Jeg iche vill formode, Monsieur Sohn skulle haffve Lyst eller Behagelighed"*.

Johan Sohn, som gav navn til det senere Sohngaardsholm, havde en god forklaring på, hvad der var sket.
Sohn havde indgået kontrakt om kongetienden med Søren Pedersen, der havde været landsfoged over Færøerne. Sohn havde fået at vide, at de fire tønder byg til Christen Degn skulle tages af kirketienden, og det havde han gjort til 1683, hvor kirketienden overgik til Lindenborg (se årbog 2010 side 36), og han mente så, at det måtte være Lindenborg, der skulle betale. Han havde aldrig set et ord om, at det var kongetienden, der skulle betales af, så han mente ikke, at han skyldte Christen Degn noget.
Der kom ikke nogen løsning på problemet med de fire tønder byg i denne skrivelse, og desværre findes der ikke flere optegnelser om Christen Degn og hans familie.

Der var ikke et eneste ord i hverken præstens eller biskoppens breve om undervisningen af ungdommen i hverken Nørre eller Sønder Tranders.

Skoleforhold

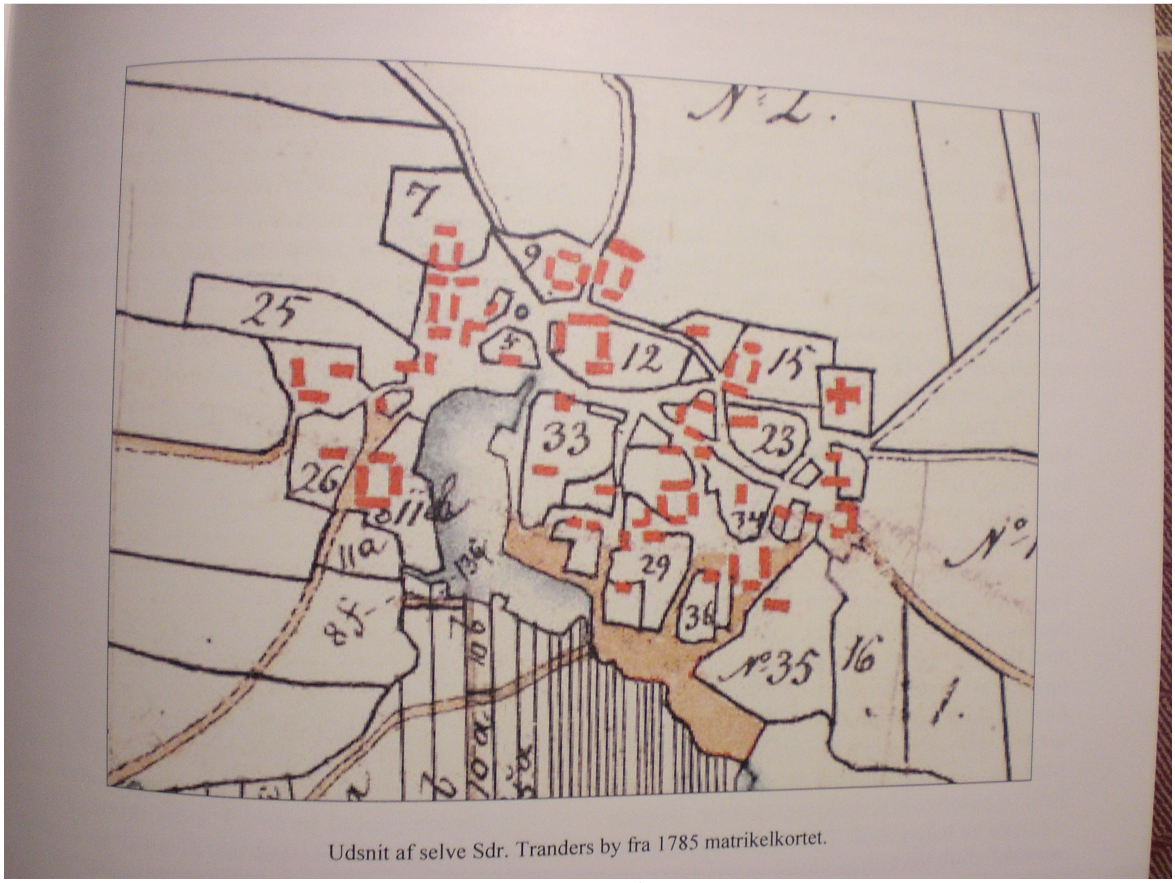

Kort over Sdr. Tranders 1785. Indtil udskiftningen i 1786 lå byen samlet omkring Dammen med kirken i det nordøstlige hjørne. Degnehusets beliggenhed er ikke kendt

I 1709 havde provsten bedt om en vurdering af undervisningen i de to byer, og han ville gerne have nogle råd om, hvordan den kunne bedres, så han havde nok en fornemmelse af, at det ikke stod særlig godt til.
Han fik svar fra en person, hvis identitet ikke fremgik af brevet. Den pågældende skrev, at han ville være glad for *"at der engang alvorlig kunne læggis Haand paa dette Værk, hvorpaa Jeg nu i 22 Aar har drevet forgiævis og har endnu ingen haft, der ville røre en Finger derved"*. Videre skrev svareren, at man hvert efterår havde startet skole, men man havde ansat en dreng, der ingen myndighed havde, eller en håndværkssvend der løb af pladsen, såsnart han så mulighed for at få arbejde i byen. Befolkningen havde ikke ladet deres børn komme til skolen *"endeel af Kiælenhed over Børnene, endeel af Karrighed, endeel af Uformuenhed"*.
Der var også problemer med at få opført et skolehus og holde det vedlige, og de fleste af beboerne i Sdr. Tranders var så fattige, at de ikke kunne *"forsyne Skolemesteren med fornøden Underholdning"*.

Der skulle ikke være nogen problemer ved at lade undervisningen foretage af degnen, *"da Byen ligge saa nær i Døren hos ham, at Ingen kand med Billighed besværge sig over Vejens Længde, den ene lille By, Gug, undtaget"*. Degnen tilbød at undervise for en ganske lille pris, og de fattige skulle overhovedet ikke betale noget.

Degnen fik 4 tønder byg fra Sohngaardsholm for at undervise, og dem fik han altså stadig.
Den, der skrev brevet, mente altså, at der godt kunne lægges pres på forældrene, eventuelt i form af *"Øfrighedens tilbørlige Straf"*.
Der var lige en enkelt bemærkning til sidst om *"Gug, som er langt fraliggendis, saa troer Jeg nok de got folk der skulle lade sig overtale til at søge den samme Vej, og naar det engang formedelst ont Vejrligt, særdelis om Vinteren, kunde falde Rædsommeligt, da ere deris Børn ikke saa mange, de jo enten kunde blive hos Degnen Natten over, eller ogsaa den korte Tid forblive hiemme, og oprette det forsømmede en anden Dag"*.
Der var altså ingen ordentlig skolegang i sognet, og det bundede hovedsagelig i økonomiske forhold, men der var også i befolkningen en modvilje mod at lade børnene komme i skole.

Anders Laursen

Der blev ikke nævnt noget om, hvornår Anders Laursen blev ansat som degn, men han var i sognet i 1713, da Anne Pedersdatter begik tyveri fra Sdr. Tranders kirke (se årbog 2010 side 36 ff.).
Den eneste yderligere oplysning er den, at Anders Laursen døde i 1714, og at hans søn, Lauridz Andersen henvendte sig til biskoppen med nogle bemærkninger om den mængde korn, som degnen i Nørre- og Sønder Tranders skal levere til deres kollegaer i Aalborg.

Bartholus Bloch

I november 1714 blev der kaldet en ny sognedegn til Nr. og Sdr. Tranders sogne. Han hed Bartholus Bloch, og det var ikke nogen lykkelig ankomst, han havde til sit nye embede.
I 1716 skrev han til provst og biskop og klagede over sine forhold i Nr. Tranders, hvor degneboligen lå. Han startede sit brev med at bede de to øvrighedspersoner hjælpe til, så han kunne få sin ret, og han skildrede meget nøje, hvad det var, der gik ham på: *"Da ieg Anno 1714 sidst in November kom til Degnehuuset var den brøstfældig og af Encken og Hendes spoleret, saa ieg Vinteren over med Livsfare maatte boe i Huuset"*.
Bloch var heller ikke tilfreds med sin indkomst. I henhold til loven skulle han have 1/3 korn i forhold til den mængde korn, som præsten fik, men han havde kun fået 1/8 året før. Det var også lovfæstet, hvor meget han skulle have i offer, men heller ikke

her levede menigheden op til lovens krav, *"mangen velhavende Gaardmand giver mig kun 1 skilling paa een af de store Højtidsdage, og ved Barselkvinders Kirchegang gaar snart alle mig forbi og ofrer kun til Præsten.*
Det hjalp ikke på forholdene, at 10 af de bedste gårde i sognene lå øde, og Bloch fik ikke nogen betaling fra dem. Når gårdene lå øde, kunne det skyldes, at fæsterne ikke havde avlet så meget, at de kunne betale de påbudte skatter eller ejeren den årlige landgilde, hvis de samtidig skulle leve selv. Ejeren af gårdene på den tid var Thøger Benzon, der havde overtaget Sohngårdsholm efter Johan Sohn, og han var ikke til sinds at betale det, som Bloch kom til at mangle fra de øde gårde.
Bloch sluttede brevet af med en ydmyg bøn om, at provst og biskop ville hjælpe ham til at få det, *"som hans Kongelige Majestæt i hans Lov og Forordninger allernaadigst har tillagt Degnene"*.

Brevet havde sin virkning, for allerede tre måneder efter kom der et brev fra Benzon til biskoppen, hvori Benzon meddelte, at der nu var indgået et forlig mellem Bloch på den ene side og Benzon på sine bønders vegne på den anden.
Aftalen kom til at lyde på, at Bloch skulle have 1½ skæppe korn for hver tønde, som præsten fik, det var en noget mindre mængde end den, der var fastsat i loven.
Bønderne skulle endvidere levere et læs tørv til degnen *"Aarlig og i rette Tid"*. Med hensyn til offer blev det aftalt, at en bonde skulle give mindst 4 skilling for sig og konen ved de store højtider.
Hvis bønderne ikke rettede sig efter dette påbud fra ejeren af Sohngaardsholm, skulle Benzon garantere, at Bloch fik det, som han nu havde ret til, og hvis nogle af bønderne ikke betalte, skulle Benzon sørge for at inddrive de manglende beløb.
Benzon nævner i brevet, at Bloch nu er gået ind på denne aftales bestemmelser *"formedelst min persvasion",* men det er da tænkeligt, at Bloch har haft svært ved at modsætte sin Benzons overtalelsesevner.

Et års tid senere tilføjede biskoppen sine bemærkninger til overenskomsten mellem Benzon og Bloch.
Biskoppen roste Benzon for aftalen, og han anbefalede de øvrige *"Proprietarier"* at sørge for, at deres fæstere efterkom de samme regler, og *"skeer det icke, saa maa alle Interesserede forvendte tiltale og Straf efter Hans May*^{ts} *allernaadigste Befalinger af 1687 og 1690"*. Det nævnes, at det drejer sig om bønderne i Nørre og Sønder Tranders Sogne, så det var måske kun et lokalt problem, for eller kunne biskoppen have udsendt et brev, der skulle læses op i alle kirker i stiftet.

Allerede inden biskoppens skrivelse havde Bloch afsendt et nyt brev om samme emne, hvor han skrev: *"Jeg maatte i afvigte Aar 1716 d. 31 December lade mig persvadere til at giøre en Contract med VelÆdle Thøger Benzon, saa er dog samme Contract i ingen Maade bleven holdet"*. Og lidt senere i brevet: *"Saa Embedet er i alle Maader saa slet og ringe af Indkomst, at ieg og mine tit og ofte i een og anden*

Maade maa Crepere, om hans Kongl. May^{ts} Skatter efter allerunderdanigst Pligt og andre Udgifter skal bringis til Veye".

Det kunne se ud, som om biskoppens trusler om straf har fået bønderne til at betale det, som degnen efter loven havde krav på, for der kom ikke flere breve fra Bloch om dette emne. Men hans trængslers tid var ikke forbi, selv om der gik næsten 15 år, før det næste problem dukkede op.

Den 8. juli 1732 opstod der mellem kl. 5 og 6 om morgenen en ildebrand i det hus, som Bloch og hans familie beboede i Nørre Tranders.

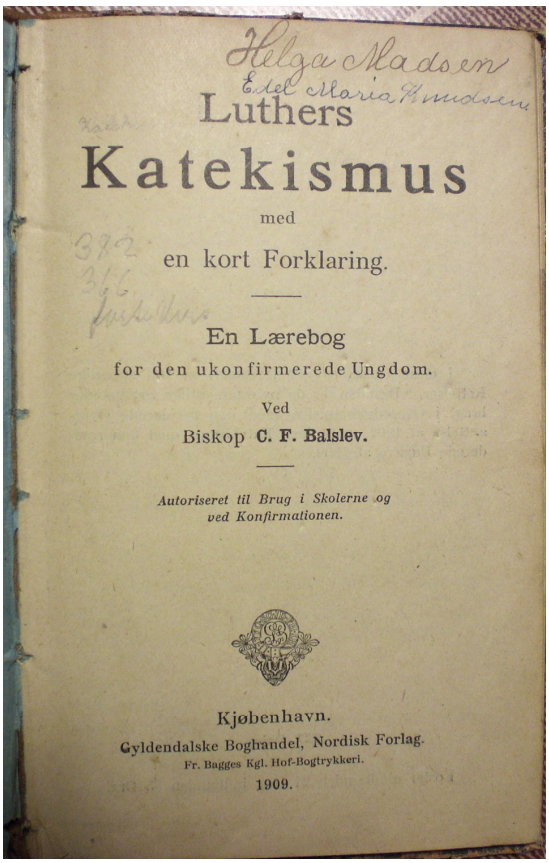
Helga Madsen
Ethel Maria Knudsen
Luthers
Katekismus
med
en kort Forklaring.
En Lærebog
for den ukonfirmerede Ungdom.
Ved
Biskop C. F. Balslev.
Autoriseret til Brug i Skolerne og ved Konfirmationen.
Kjøbenhavn.
Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.
Fr. Bagges Kgl. Hof-Bogtrykkeri.
1909.

Titelblad af Luthers Katekismus. Det er denne 'Lærebog', som blev benyttet i flere hundrede år i religionsundervisningen. Denne udgave fra 1909 er 227. oplag

For at forebygge enhver misforståelse og eventuelle økonomiske krav ønskede Bloch at sikre sin stilling gennem et tingsvidne, som blev optaget ved retten i Nibe den 24. juli. Til dette retsmøde havde Bloch indkaldt 8 mænd, der sammen med ham skulle vidne om, at tingene var foregået, som det her blev beskrevet.
Da branden var opdaget, kom nogle folk fra byen og prøvede at redde så meget bohave ud som muligt, men i løbet af en halv time var huset brændt ned til grunden, og Bloch mistede næsten alt sit løsøre, herunder levende får, samt korn og fødevarer.
Det var et meget stort tab for Bloch, der *"da Degnen for hen imod en Snes Aar siden tiltraadde, var Huuset meget forfalden udi adskillige Maader, saa at Degnen fra det første hand kom der, har ladet bekoste og sat Huuset i god Stand baade indvændig og udvændig, dess foruden har han anlagt 2de Frugthaver ved Huuset baade i sønder og nør, hvorudi stoed omtrent en Snes Biestader, som og bleve mesten alle spolered og lagt øde".*

Branden var så hurtig, at Bloch med kone og 2 børn knap nåede ud af huset, og de havde kun det tøj, de stod og gik i, men alt deres indbo var gået til i flammerne, eller det var så beskadiget, at det ingen værdi havde.

I 1733 skrev Bloch til sognepræsten, provsten og biskoppen for at få dem til at give en anbefaling, som han kunne vedlægge et bønskrift til kongen om at få *"nogen Oprejsning for min erlidte og fast ubodelige Skade".*

Fra alle tre instanser kom der svar, der var stort set enslydende, og her får vi for første gang udtalelser om Blochs evner som underviser. Provsten, Sixtus Aspach, roser ham for hans *"uforsømmelige Flittighed i Embedet og grundige Underviisning"*. Pastor Poul Mørch bekræfter denne udtalelse og tilføjer *"saavel som hans Lefnets Forhold har hidindtil været kristelig og ustraffelig"*.
Biskop Frantz Thestrup samler det i sin udtalelse :*"Frugten af Bartholi Blocks flittighed haver ieg og i mine Visitatzer fornummen og som ieg i min sidste Visitats saae hans velindrettede Huus i Nørretranders, og skickelige Bohave, saa condolerer ieg saa meget dis mere hans Forliis og haaber det skal bevæge mange Guds Børn til Medlidenhed og nogen Brandhielp"*.

Det fremgik ikke af nogen skrivelse, om der kom nogen hjælp til den stakkels familie, men Bloch blev i sit embede, som ikke var blevet lettere, da der ikke var nogen i sognene, der havde plads til at have ham boende, og han måtte med sin familie søge logi i Aalborg.

På et tidspunkt blev der et hus ledigt i Nørre Tranders. Det tilhørte præsten, og det ville være praktisk for Bloch at flytte tilbage til Nørre Tranders, så han ikke havde den lange vej til sit arbejde. Bloch fæstede huset og betalte 20 rigsdaler i indfæstning, og den årlige husleje var 7 tønder byg eller et tilsvarende pengebeløb. Huset viste sig at være meget forfaldent, så Bloch måtte optage lån for at få det bragt i beboelig stand, og der måtte 100 rigsdaler til, før han mente, at det var forsvarligt at flytte ind i med kone og børn.
Nu skulle den gode degn vel kunne sidde resten af sit arbejdsliv og have det nogenlunde rimeligt, men skæbnen havde flere trængsler for ham.

I 1740 kom der en ny skoleordning, og nu skulle der oprettes skole i både Nørre og Sønder Tranders. Det medførte, at der skulle ansættes en skoleholder i Nørre Tranders, mens der skulle bygges degnehus i Sønder Tranders, og degnen skulle altså flyttes dertil. Bloch søgte og forventede også at få den ledige stilling som skoleholder i Nørre Tranders, men de høje herrer ville det anderledes.
I 1741 stilede Bloch et brev til stiftamtmand og biskop og klagede sin nød over den behandling, han havde været ude for. Benzon på Sohngaardsholm havde besluttet, at Block skulle være skoleholder i Sønder Tranders, og denne ordre var præsten, *"vores Kiære Siæle-Sørgere Velærværdige Hr. Peder Clementin"*, blevet sat til at aflevere. Bloch indvendte, at han havde søgt Nørre Tranders, hvor der var blevet opført et nyt skolehus, dels fordi huset var opført *"just paa samme Sted, hvor mine Formænd Degne her ved Stedet og ieg succesive havde beboet snart 100 Aar, deels i Henseende til det fattige Degne-Brød, som daglig fraskiæres og kunde det behøve Skole-Holderiet Sammesteds som et lidet appendix"*.

Der var en del bitterhed i brevet, hvor han fortsatte: *"Kirke-Patronen, som aldrig for enten ved Loven eller Kongl. Rescripter har været at formaae til at bygge Degne-Boelig, nu skal ville behage at lade opsætte en 6 a 7 Fag Huus i Sønder Tranders til nu, som skal kaldes Degne-Boelig, ikke i anden Henseende end at gravere mig, giøre mig det fattige Enke-Brød suurt og forskaane Proprietairerne for at indrette en Skoele i bemeldte Annex Sogn".*
Efter flere indvendinger mod den foreslåede ordning skrev han i slutningen: *"at ieg da billigst bliver forskaanet for at holde Skoele i Annexen",* og at han håber, at *"der bliver bygget Degne-Boelig i Hoved-Sognet ved Nørre Tranders Kirke, hvor der er bedre Fortoft og Rigtighed for Degnen at boe i end Annexen".*
Ved samme lejlighed besluttede ejeren af Sogngaardsholm, at der skulle holdes skole i Sønder Tranders, og selv om degnen ikke havde krav på ekstra løn i den forbindelse, blev det besluttet, at der fra hver gård skulle leveres 13 fjerdingkar rug, 3 fjerdingkar byg, ½ læs tørv og 2 knipper halm, så degnen kunne fodre en ko, husmændene kunne nøjes med at aflevere 8 fjerdingkar rug. Degnen skulle der ud over have 6 rigsdaler om året fra skolekassen, men så mente Benzon også, at han var meget bedre aflønnet end andre degne i området.

Der kom åbenbart ikke noget ud af sagen i første omgang, men Bloch havde ikke tænkt sig at give op, og efter et par års skriverier frem og tilbage endte sagen med, at der fra kongen blev givet en direkte ordre om, at der skulle bygges degnebolig i Sønder Tranders. Denne ordre var ejeren af Lindenborg ikke indstillet på at følge, så der gik igen nogle år, før sagen fandt sin endelige løsning.

I 1743 kunne kirkepatronen stille et hus til rådighed for degnen i Sdr. Tranders, og Bloch var inviteret til at være med ved en synsforretning, men han udeblev. Biskoppen og stiftamtmanden bad om en forklaring på, hvorfor Bloch ikke var tilfreds, og præsten fik Bloch til at skrive en *"Demonstration om Degne-Boeligens Beskaffenhed",* og den blev fremsendt i juli 1743.
Huset var et indkøbt *"Gadehuus",* der var bygget 16 år tidligere af genbrugsmaterialer, der tildels var forrådnet. *"Huuset i Længden er i alt 7 Bindinger, hver Binding 9 Qvarter* (15,7 cm)*, og i Breden er Huuset 7½ Alen* (62,8 cm.)*".* Man må gå ud fra, at Bloch har målt huset udvendigt, og det var altså knap 10 m i lægden og godt 4½ m i bredden med et bebygget areal på 46½ m^2. Huset var indrettet med stue i 2½ binding, kammer i 1 binding og forstue i 1. Der var kun loft over 3-4 bindinger, og loftet bestod af tynde granbrædder, der var åbne og på visse steder rådne. Der var så lavt til loftet, at når der blev lagt gulv, *"kand ingen jefn Mand gaae ret".* Køkkenet var så lille, at der ikke var plads til hverken bryggerkedel eller bageovn, kammeret var for småt til at rumme de fødevarer, som man måtte have samlet til vinteren, og i stuen var der ikke plads til, at der kunne stå en seng til degnen og hans familie. Der var ingen plads til brændsel, og der var ingen brønd, hvor man kunne hente sit vand. Det var ikke uberettiget, at degnen klagede, og klagen blev da også taget til følge.

I 1747 købte Lindenborg et hus af Sohngaardsholm, *"hvor Degnen efter Skolevæsenets Indrætning, her efter skulle boe"*. Huset var på 12 fag, og der var en tilhørende kålhave, og her måtte degnen så flytte ind, og det gjorde han åbenbart uden videre protester.
Huset lå, hvor skolen i Sdr. Tranders kom til at ligge, til den blev nedlagt.

Hvad der videre skete med Bartolus Bloch findes ikke beskrevet. I 1743 skrev han i sin vurdering af det mulige degnehus, at det nu var 29 år siden, han kom til Nørre Tranders for at varetage stillingen som sognedegn, og han mente nok, at der kunne tages lidt hensyn til ham, efter at han havde arbejdet så længe, men hvor længe han fortsatte som degn efter den tid, er ikke kendt.

I en skrivelse fra Frederik den Femte i 1758 blev der givet tilladelse til, at Benzon paa Sohngaardsholm fik installeret *"et lidet Orgelværk eller Positiv"* i Nørre Tranders kirke.
Benzon havde i 1755 købt kirkerne i Nørre og Sønder Tranders tilbage fra Lindenborg, og efter at der var blevet *"anvendt anseelige Bekostninger*" på de to kirker, søgte han altså om tilladelse til at forsyne Nørre Tranders med orgel.
Det blev naturligvis degnen, der skulle spille på orglet, men hvis han ikke kunne, skulle han antage *"en Person, som forstaaer Musiquen og er saa habil, at han hver Højtiids, Søn – og andre hellige Dage sampt i alle andre tilfælde kand spille de forordnede Salmer"*.
I forbindelse med den ekstra opgave, der hermed blev lagt på degnen, dukkede de 4 tønder byg, som var så stærkt omdiskuteret i 1686, op igen. Benzon havde fundet ud af, at byggen var indført af Mogens Villumsen, der havde ejet Filsted, og det var sket i Frederik den Tredjes regeringstid (1648-1670). Nu ville Benzon genindføre ordningen, men det skulle være som ekstra vederlag for *"den paalagte Opvartning ved Orgelværket i Nørre Tranders Kirke"*.

Ved skoleordningen i 1740 var Nørre og Sønder Tranders sogne reelt blevet adskilt, og efter at der var anskaffet et degnehus i Sdr. Tranders, kunne degnene passe hver sit embede, men alligevel blev der sammenhæng mellem de to stillinger, og de var stadig underlagt kirken.

Mathias Hobolt

I et brev fra Nørre Tranders, den 15. december 1760 meddelte Mathias Hobolt til biskoppen, at *"en pludselig paakommende Brand d. 15 October ey aleene fortærede og nedlagde i Aske det mig til Beboelse anviiste Skole Huus i Nørre Tranders men og berøvede mig det lidet, ieg som en fremmed havde bragt hid med mig"*.
Hobolt bad derefter biskoppen henvende sig til Aalborg stifts *"heele Geistlighed til nogen Kiærlig Hielp og Soulagement i disse mine tunge og høyst trængende Omstændigheder"*.

Om det var ved denne lejlighed, Mathias Hobolt flyttede til Sønder Tranders, skrev man ikke, men han kom i hvert fald til at bo der senere.

Peder Thomesen Krogstrup

Den eneste oplysning om Krogstrup er en indførsel i kirkebogen under afdøde. Der blev skrevet, at den 27. marts 1772 blev Peder Thomesen Krogstrup, Degn til Sønder og Nørre Tranders, begravet, 49 år gammel.

Mathias Hobolt

Ved folketællingen 1787 blev Hobolt indført i Sdr. Tranders sogn. Som stilling blev anført: Degn til Sønder og Nørre Tranders Menigheder. Han var gift med Mette Christensdatter, og de havde datteren Anna Cathrine Hobolt. Hobolt var 56 år gammel, og hans kone var 67 år, så det kunne være et af de tilfælde, hvor den nye degn måtte gifte sig med forgængerens enke for at få stillingen.

Hobolt passede åbenbart sit embede, for der forekom ingen skriverier fra hans side, bortset fra hans bønskrift i forbindelse med branden i 1760.
Den næste oplysning kom med kirkebogens oplysninger under ”Døde”.
Den 25. maj 1816 døde Mathias Hobolt, *”Forhen Degn for Nørre Tranders Menighed i Sønder Tranders. 84 Aar gammel”*.
Han blev begravet på kirkegården i Sdr. Tranders den 2. juni.

Hans Hobolt

Hans Hobolt var formentlig søn af Mathias Hobolt, og han blev sognedegn i Sdr. Tranders. Det skete muligvis i forbindelse med, at Mathias Hobolt blev ældre og havde svært ved at overkomme arbejdet i begge sogne.
Første gang Hans Hobolt blev omtalt var i en skrivelse fra pastor N. U. Bach om *”Extra-Skats Mandtallet for Sønder-Tranders Sogn”* i 1799. Det blev meddelt, at Hans Hobolt, som var skole-holder i sognet ikke var opført på listen *”efter gammel Skik og Brug”*.
Det tilføjedes, at Mathias Hobolt heller ikke var opført på listen, selv om han boede i Sdr. Tranders degnebolig, endvidere skrev Bach, at den ældre Hobolt var degn for Nørre Tranders menighed uden at være skoleholder.

I kirkebogen blev der indført under ”Døde”, at Hans Hobolt, sognedegn i Sønder Tranders sogn døde den 5. januar 1801, han blev 32 år og 4 dage gammel.

Lærere

Niels Christensen Møller

Da sognet nu var uden skoleholder, var det om at få ansat en ny hurtigst muligt. Ejeren af Sohngaardsholm var ejer af kirken, og han var samtidig skolepatron og havde kaldsretten til besættelse af embeder indenfor skolevæsenet.
I Hasseris var der en skoleholder, der hed Niels Christensen Møller, og skolepatronen, Theodorus Adler, fandt, at han her havde en mand, der kunne gøre fyldest i dobbeltembedet som degn og skoleholder, og Møller blev kaldet i et kaldsbrev af 25. juli 1801.

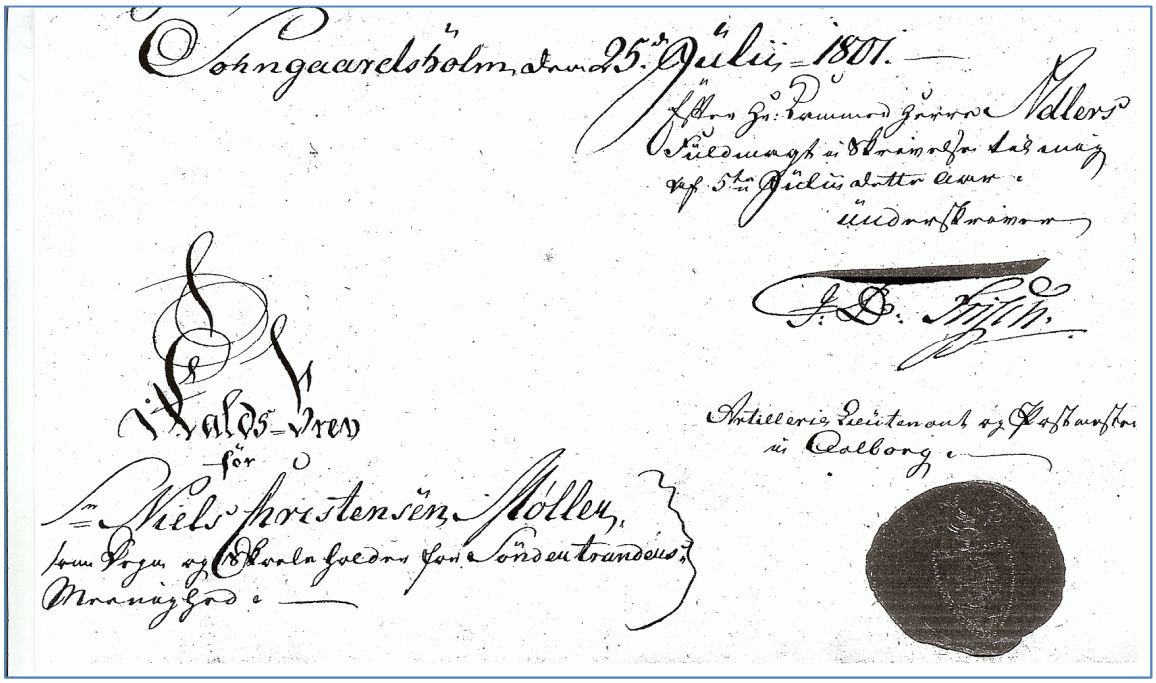

Niels Christensen Møllers kaldsbrev. Selv om det var T. Adler, ejeren af Sohngaardsholm, der havde kaldsretten, blev der skrevet under af J. D. Frisch efter fuldmagt. Frisch var ejeren af Postgaarden, se årbogen 2008 side 15-18

Ved folketællingen i 1801 var Møller opført under Hasseris sammen med sin kone, Karen Andersdatter. De var henholdsvis 47 og 41 år gamle, men der var intet om, hvor længe Møller havde været skoleholder i Hasseris.
I kaldsbrevet fik Møller udstukket reglerne for embedernes varetagelse, og han skulle *"forholde sig Gudfrygtig, med ustraffelig Vandel foregaa Ungdommen, flittig troelig og med Lemfældig Omgang underviise Ungdommen udi Guds sande Kundskab efter de Lære Bøger som af Hans Kongelige Majestæt ere eller bliver befalede i Skolerne at bruges, Ligesom og tilbørligen udi Skrivning og Regning"*.

Hans Hobolts enke boede stadig i degneboligen, og det indgik Møller på at acceptere, men enken lovede til gengæld, at hun ville flytte til mortensdag, den 11. november. Med hensyn til Mathias Hobolt lå landet lidt anderledes, idet han havde en lejlighed i

degneboligen, og der skulle han have lov til at bo, til det lykkedes at finde en egnet bolig til ham i Nørre Tranders. Det kom det til at knibe med, så da han døde 15 år senere, boede han stadig i Sdr. Tranders, så Møller måtte altså affinde sig med at bo sammen med Hobolt indtil 25. maj 1816.

I forbindelse med Møllers indsættelse i embedet, kom der et åbent brev fra biskop Studsgaard, og dette brev skulle præsten læse op fra prædikestolen i *"Sognefolkenes Paahør"*. Biskoppen meddelte i brevet, at *"ieg ved Examen og Overhørelse haver befundet ham beqvem til Embedet"*. Præsten skulle ved samme lejlighed anbefale Møller til embedet, og biskoppen udtrykte til sidst *"at jeg af inderste Hjerte ønsker at dette maae skee den allerhøyeste til Ære, og Menigheden til sand og almindelig Opbyggelse og Salighed"*.

I 1807 ønskede man fra bispeembedet at få klarhed over, hvor megen jord der var tillagt degneembederne i stiftet, og provst Schierup lod Møller om at give oplysningerne om embedet i Sdr. Tranders. Der var i 1786 ved udskiftningen tillagt skolen *"et Lidet Støkke Jord, Men ingen Jorder eller Græsning i Mindste Maader, uden bemeldte Jordsmon"*.
Man var altså gået over til at skoleholderen skulle have sin løn udbetalt i naturalier, så han kunne slippe for at skulle passe et landbrug ved siden af undervisningen.

Møller havde dog evner for manuelt arbejde, så da der blev foretaget en stor reparation på skolehuset i 1815 var det Møller, der stod for murerarbejdet, og det var ham, der malede huset, da det var færdigt. For det arbejde fik han udbetalt 31 rigsdaler, og det har været oveni hans løn som lærer.

Heller ikke i Møllers tilfælde blev der skrevet noget om, hvordan undervisningen foregik, eller om børnene fik noget udbytte af den. Man kunne dog få et lille indblik i det, da Møller i 1816 købte en bog, der var skrevet af en, der hed Strøm, bogen hed *"Forstands Øvelser",* men det fremgik ikke, om den var beregnet til læreren eller eleverne, men vel nærmest til børnene.
Møller fremlagde også en regning for skolepatronen på 4 Mark, som han havde betalt for *"En Bog simpelt Skrivepapir til de fattige Børn"*. Der var altså nogle forældre, der selv var i stand til at betale det papir, som deres børn skulle skrive på, når de skulle lære at skrive med pen og blæk, mens andre ikke havde de økonomiske muligheder. I almindelighed skrev man på tavler med griffel. Både bogen og papiret blev betalt af skolekassen.

Møller døde i 1818, den 18. august, og han blev begravet på kirkegården i Sdr. Tranders. I kirkebogen blev der skrevet, at Møller var kirkesanger og skolelærer, men han blev ansat som skoleholder i 1801, og den nye titel var kommet til i forbindelse med skoleloven af 1814, hvor alle elever skulle undervises af lærere, så det blev altså den nye titel.

Jens Mogensen

I 1814 var den store skolelov kommet, så nu skulle der være mere orden i undervisningen, og den skulle være ens over hele landet. Egentlig skulle alle stillinger besættes med seminarieuddannede lærere, men det kunne overhovedet ikke lade sig gøre, for der var endnu ikke tilstrækkeligt med pladser på det ene seminarium, der fandtes, så man måtte altså bruge de lærerkræfter, der kunne fås.

Jens Mogensen 1868, venligst udlånt af Karen Christensen Dahl, Svenstrup

I Sdr. Tranders blev det Jens Mogensen, der fik stillingen, og det skyldtes nok flere ting, for det første var han født og opvokset i lokalområdet, og for det andet havde han vist sine evner som lærer i Gug.

Jens Mogensen blev født i Romdrup i 1788, hans far var smed og husmand. Han startede sikkert ved landbruget, hvis han da ikke hjalp sin far i smedjen, så han kunne overtage det arbejde, der blev betragtet som et af de vigtigste i landsbyen.

Det var ikke det, Mogensen ville, men der blev ikke noteret noget om, hvornår han begyndte på sin løbebane som lærer.

I 1815 virkede han som sommerlærer i Gug, og for det arbejde fik han 4 rigsdaler. Man må have været godt tilfreds med hans indsats, for i 1816 og 1817 virkede han som vinterlærer, hvor han hvert år fik udbetalt 30 rigsdaler. Sommerskolen var kun for de små børn, mens vinterskolen var for alle eleverne i skoledistriktet.
Mogensen var bosiddende i Nr. Tranders, men den 6. september 1818 flyttede han fra Nr. Tranders til Sdr. Tranders, så han kunne fortsætte lærerarbejdet efter Møller uden alt for stort ophold.

Interiør fra en skolestue. Der findes ingen billeder fra skolestuen i Sdr. Tranders fra denne tid, men dette billede er meget betegnende for standarden den gang. Fra Broby-Johansen: Skolen i kunsten

Han var sikkert kendt i området og havde skaffet sig bekendtskaber, mens han endnu arbejdede i Gug. I hvert fald kunne han allerede den 26. december 1818 gifte sig med Maren Jensdatter, der var datter af Jens Christensen Uttrup, en af gårdejerne i Sdr. Tranders.
Det unge par fik en datter den 5. januar 1820. Pigen blev hjemmedøbt den 9. januar og fik navnet Else Marie. Dagen efter døde moderen.
Den 3. april blev Jens Mogensen viet til sin svigerinde, Maren Jensdatter, så han havde en kvinde til at tage sig af det lille barn, og samtidig kunne hun tage sig af det huslige arbejde i øvrigt.
I dette ægteskab blev der født en pige den 15. februar 1821, og hun kom til at hedde Marianne. Dette ægteskab blev heller ikke langvarigt, idet moderen døde den 30. december 1826.
Efter disse to ægteskabers tragiske udgang, ønskede Jens Mogensen åbenbart ikke at indgå i ægtestanden igen, så han ansatte i stedet en husbestyrerinde.
I 1818 foretog man en vurdering af *"Skole Lærernes Duelighed her udi Aalborg Provsti og Kiær Herred"*. Af dette vidnesbyrd fremgik det, at Jens Mogensen ikke havde nogen seminarieuddannelse, og han var ikke gået op til en prøve, der var blevet indført, fordi man ikke havde tilstrækkeligt med uddannede lærere. Den endelige

vurdering blev: *"Saa duelig at han meget snart kan underkaste sig Prøven efter Skr. af 6. Feb. 1810"*.

Mogensen førte en protokol, så han havde overblik over, hvor mange elever, der var, og hvor tit de mødte. Protokollen var en nyordning, der var indført efter den nye skolelov, så man havde bedre kontrol med børnenes fremmøde.
Når der kom en ny elev i skolen, foretog Mogensen en vurdering af elevens *"Kundskaber ved Indtrædelsen"*. Den 17. november 1840 begyndte Johanne Marie i skolen. Hun var datter af Anders Lassen i Hedegaard. Om hende noterede Mogensen: *"Læsning: begyndt at læse. Skrivning: uvidende. Regning: uvidende",* så kunne han altid gå tilbage og holde øje med elevens udvikling.

I 1842 indførte man sogneforstanderskaber, hvor nogle af landsbyens mænd blev valgt som repræsentanter for resten for en 4 års periode. Sognepræsten var født formand, og det har nok i begyndelsen været svært for bønderne, hvis de skulle til at sige ham imod.
Der blev ført en protokol over de sager, der blev behandlet på møderne, så fra den tid ved man meget mere om, hvad der skete rundt i sognene, når protokollerne da er blevet bevaret, som det er tilfældet i Sdr. Tranders,

En tidlig sag i protokollen for Sdr. Tranders viser, at der var mange interesser, der skulle tilgodeses og behandles: *"Omreisende Skuespiller Carlsen androg paa at maatte benytte Skolestuen i Søndertranders til en Aftenunderholdning. Man blev enig om at tilkiendegive ham at Sogneforstanderskabet intet havde herimod at erindre forsaavidt nemlig han ellers maatte have fornøden Tilladelse til at holde slige Aftenunderholdninger og der ellers fra Politiets Side intet var at erindre herimod, ligesom man ogsaa gjorde det til Betingelse, at Skolelærer Mogensen maatte være villig til at laane Skolestuen hertil"*.

Et af de punkter, der ved hvert møde blev behandlet, var skoleforsømmelserne, og de tog til i antal. Præsten var meget utilfreds med omfanget, så han syntes, at man måtte sætte magt bag de påtaler, som man mange gange havde givet.
Den 16. juni 1846 blev der holdt møde: *"Skolelærer Mogensen fremlagde forsømmelseslister for Juni og Juli Maaneder. Præsten formanede at det var aldeles nødvendigt at skride til Mulktering af vedkommende Forældre eller Værger, hvis Børn havde forsømt Skolen, da man ellers forgjæves havde advaret imod Skoleforsømmelser, hvorimod de øvrige af Forstanderskabets Medlemmer modsatte sig dette, og maatte antage det rigtigst, at der for denne Gang atter kunne vises Mildhed"*.

Et eksempel på de problemer, som Mogensen måtte kæmpe imod, drejede sig om en pige, Anine, der ikke var startet i skolen til den fastsatte tid. Mogensen *"indskrev hende i Skolen og Forældrene fik Besked derom. De sendte Besked tilbage, hvor de*

meddelte, at hun ikke kunne komme til Skolen i Sommer, da hun skulde passe en mindre Sødskende".

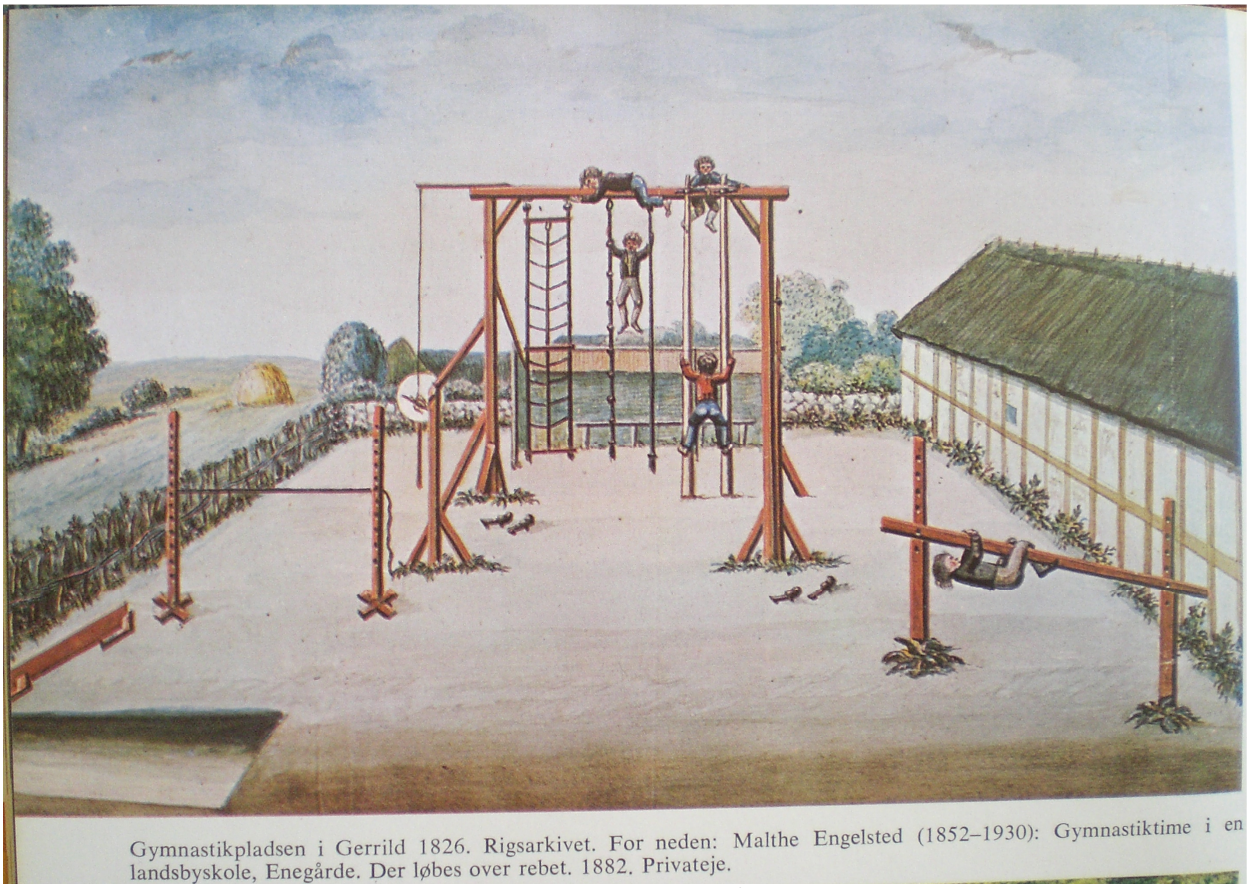

Gymnastikpladsen i Gerrild 1826. Rigsarkivet. For neden: Malthe Engelsted (1852–1930): Gymnastiktime i en landsbyskole, Enegårde. Der løbes over rebet. 1882. Privateje.

Gymnastikplads med 'anordnede Gymnastikredskaber'. Det var sådan en plads, der manglede i Sdr. Tranders.
Fra Broby-Johansen: Skolen i kunsten

Der blev allerede den gang lavet statistik over forskellige forhold i samfundet, og i 1847 var det aflønningen af lærerne, der blev undersøgt. I Sdr. Tranders var der en skolelod på godt 5 tdr. land, og til læreren skulle bønderne årligt levere:
"6 Tdr. Rug, 10 Tdr. Byg, 1200 Snese Tørv, 128 Lispund Hø og 192 Lispund Halm".
Læreren fik der ud over 50 Rigsdaler + 10 Rigsdaler for jobbet som kirkesanger.
Aaret før havde han fået 40 rigsdaler i offer og accidentier (bifortjenester).
I 1846–47 blev der opført et udhus, der kunne benyttes som lade og stald, så Mogensen kunne have sine husdyr og sit foder under tag.
Ved et møde i sogneforstanderskabet i 1846 fremlagde Mogensen en regning *"fra den Ree'ske Boghandel paa 1 Rigsdaler 1 Mark 8 Skilling for 1 Expl. af Rabens Skriftlæsningsapparat"*. Selv på landet var man opmærksom på de nye materialer, der kom frem, og som kunne forbedre undervisningen og børnenes kunnen. Denne bog var udkommet i 1840 og var især beregnet til brug i *"Almueskolen"*.

En ny statistisk undersøgelse i 1856 drejede sig om gymnastikken, og der måtte præsten meddele om Sdr Tranders skole: *"Den gymnastiske Underviisning har paa*

Grund af Skolelærerens fremrykkede Alder, fuldkommen Mangel paa egen gymnastisk Dannelse og Mangel paa Apparater ikke kunnet foregaa. Men da Skolelæreren fra Sptbr. Maaned paa Ansøgning har modtaget sin Entledigelse og en ny skal ansættes, vil Sogneforstanderskabet for Fremtiden lade sig det være magtpaaliggende, at Undervisningen i Gymnastik nyder tilbørlig Fremme i Overeensstemmelse med den forordnede Lærebog for samme".
Det meddeltes samtidig, at der var 22 drenge i skolen, så det var kun drengene, der fik undervisning i gymnastik.

Jens Mogensen blev altså afskediget med pension i en alder af 68 år. Han måtte flytte fra skolen, men boede i nogle år i et hus i byen sammen med sin husbestyrerinde, Ane Elisabeth Foss. I 1865 døde frk. Foss, og i kirkebogen blev der noteret: *"Huusholderske i 38 Aar for Skolelærer Mogensen".*
Mogensen flyttede nu op i Hedegaardene, hvor den ældste datter, Else Marie, var blevet gift med Christen Jensen Pejstrup, men nu sad hun siden 1860 som enke med 4 børn.
Mogensen boede der til 1876, hvor han døde den 28. april, 87 2/3 år gammel. Han blev begravet på kirkegården i Sdr. Tranders.

Ved sine 2 forudg. Hustruers Side
hviler her støvet af
Jens Mogensen
Skolelærer og Kirkesanger i S. Tranders
fra 1818 til 1856.
Født i Romdrup 6. Septr. 1788.
Død i S. Tranders Hedegaarde 28. April 1876.

———————

Du var tro over Lidet,
Herren satte Dig over Mere.

Gravsten over Jens Mogensen på Sdr. Tranders kirkegård. Foto Hans Huus Sørensen

Palle Pedersen Pallesen

Efter Jens Mogensen pensionering, måtte man se at få ansat en lærer i den ledige stilling, og der blev averteret i aviserne. Ved ansøgningsfristens udløb var der kommet 12 ansøgninger, og sogneforstanderskabet skulle indstille 3 ansøgere, og resultatet skulle sendes til biskoppen.

Efter drøftelse af sagen enedes man om tre, og som nr. et indstillede man Palle Pedersen Pallesen, der var ansat som huslærer på Ernstpris under Lindenborg. Som nr. to blev indstillet Lars Nielsen i Grydsted, og så sendte man indstillingen til biskoppen, der åbenbart ikke var tilfreds med den løsning, man var nået frem til, og han indstillede Lars Nielsen som sin favorit. Nu trak Lars Nielsen imidlertid sin ansøgning tilbage, og biskoppen forlangte en ny indstilling.
Sogneforstanderskabet foretog nye drøftelser, og igen indstillede de Pallesen som nr. et. Denne indstilling ville præsten ikke skrive under på, så man sendte indstillingen uden formandens underskrift, og Pallesen blev kaldet til stillingen.

Palle Pedersen Pallesen blev født den 20. september 1825.
På et tidspunkt tidligt i sin ansættelse, skulle Pallesen udfylde et skema, hvor man ønskede at kende hans livshistorie fra konfirmationen til den nuværende ansættelse: *"Fra Foraaret 1840, hvor jeg confirmeredes og til 1ste Mai 1842 passede jeg min Faders Creaturer, fra 1 Mai 1842 til 1 Septb. 1844 var jeg ved Mølleriet, fra denne Tid og til Novbr 1845 var jeg hjemme hos min Fader i Nørrekongerslev Skole og nød deels en Smule Undervisning, navnlig i Regning, og deels assisterede ham saavel i Skole som Kirke, dernæst i 1½ Aar til 1ste Mai 1847 forberedtes jeg til Seminariet af Seminarist og Hjælpelærer G. Jensen i Sønderholm ved Nibe, fra Mai 1847 til 1ste Oktober s. A. var jeg atter hjemme og beskjæftigede mig da deels ved at læse paa egen Haand og deels ved at være Fader til Tjeneste ved Markarbejde. 1ste Oktober 1847 indtraadte jeg paa Seminariet og demitterede derfra 1849, samme Aar 1ste Novbr. tiltraadte ieg en Hjælpelærerplads ved Skoustrup Skole i Gunderup Sogn, Aalborg Amt, forblev der til 1ste Mai 1850 og oprettede da en Biskole i Lundby i samme Sogn paa 15-17 Børn, som bestyredes af mig til Novbr. 1852, da jeg forlod den for at være constitueret Skolelærer og Kirkesanger i Store Brøndum, beliggende i ovennævnte Amt, hvor jeg forblev til 1ste Mai 1855, og overtog da en Huuslærerplads paa Parcelgaarden Ernstpries ved Lindenborg, der varede til 17 April 1857, da jeg beskikkedes til Skolelærer og Kirkesanger her i Søndertranders ved Aalborg".*

En af de tidlige indførsler i skoleprotokollen skete den 27. maj 1857: *"Den 27. Mai 1857 var Læreren fraværende paa Grund af at han Dagen før havde Bryllup".* Nu havde Pallesen fået embede, og så måtte han have en kone. Han giftede sig med Anna Catrine Jungersen, der var datter af læreren i Store Brøndum, hvor Pallesen havde været ansat fra 1852 til 1855.
Parret fik en datter den 28. februar 1859, og da det var Pallesen, der førte kirkebogen, kunne han tillade sig den luksus at tilføje fødselstidspunktet i kirkebogen, nemlig *"Klokken 12 8' om Natten",* idet han brugte det gamle tegn for minutter ('). Der kom ikke andre børn i familien.

Tavle til indbyrdes undervisning. de ældste og dygtigste elever øvede stavetræning med de elever, der endnu ikke var nået så langt.
Fra Broby-Johansen: Skolen i kunsten

Fem måneder efter Pallesens ansættelse var der visitats. Den fandt sted den 15. september 1857. Der var overhøring i fagene religion, læsning, skrivning, regning og sang. Der blev givet en fælles-karakter, så bedømmelsen omfattede både elever og lærer. Karaktererne var g og g+, den højeste karakter blev givet for læsning og sang. Man kunne vel ikke bedømme Pallesen efter den korte tid, så Mogensens undervisning var også til bedømmelse. Visitatsen omfattede alle landsbyskoler i Aalborg-området og i Kjær Herred, og karakterniveauet lå over alt på linie med det i Sdr. Tranders, selv om der var variationer i både højere og lavere retning. Der var 30 elever i øverste klasse ved visitatsen, og det høje antal elever og det store antal skoleforsømmelser var sikkert medvirkende årsag til det lave karakterniveau.

Pallesen var en grundig mand, der førte alle de statistiske oplysninger ind i sin embedsbog, og antallet af forsømmelser var stadig højt. De første år noterede Pallesen det samlede antal af forsømmelserne, men efterhånden fik han mere styr på det, så der fremstod tre tal, nemlig for forsømmelser på grund af sygdom, med lovlig grund og uden lovlig grund. I 1860 var tallene for de tre kategorier henholdsvis 253, 198 og 644, så et samlet antal på 1095 dage for 55 elever giver ca. 20 dage pr. elev i årets løb, hvor der var 169 skoledage. Det var mest alvorligt med hensyn til de ulovlige forsømmelser, for af dem var der næsten 12 pr. elev, desværre var det sådan, at det var nogle få elever, der havde de fleste ulovlige forsømmelser, nemlig de elever, der var ude at tjene på gårdene, for der mente man at have brug for dem hver dag.
En opgørelse fordelt på elever viste, at der var en elev, der i det forløbne halvaar havde haft 97 skoledage, mens en anden elev kun havde haft 41 dage.

Den næste opgørelse over *"Skolevæsenets Bekostning"* blev udsendt i 1858 i bogform. Om Pallesen stod der, at han var dimitteret fra Ranum Seminarium med 2. karakter i 1849. Aflønningen var den samme, som Mogensen havde oppebåret. Læreren havde fribolig, som var ret lille, men der var bevilget en Tilbygning, der ville gøre den meget bekvem. Endvidere blev det bemærket, at der blev holdt 2-3 køer og 4-6 får.
Omtalen sluttede med en anmærkning: *"Til Gug er ½ Miil, hvor Læreren er forpligtet til at læse 3 Dage ugentlig, men den Forandring er nu skeet, at om Sommeren søge Gugs Børn Hovedskolen, og om Vinteren underviser Læreren 2 Dage ugentlig i Gug"*.

1858 sendte pastor Listov en indberetning om skoleforholdene i Sdr. Tranders, den omfattede forskellige punkter, bl. a. Pallesens tjenesteforhold, der lød: *"Sædelighed og Flid er upaaklagelig, men Lethed og Livlighed ved Undervisningen var ønskelig"*.
Børnenes fremgang var nogenlunde tilfredsstillende. Der blev foruden i de lovbefalede fag undervist i *"Retskrivning, Geographie og Fædrelandshistorie"*.
Der var 51 børn i distriktet, hvoraf 31 gik i nederste klasse og 18 i øverste klasse. Der var 2 elever, der blev undervist privat, det var 2 af børnene på Postgaarden.
Der var også en gennemgang af bogbestanden, der bestod af 31 eksemplarer af Justs Læsebog i to forskellige oplag. Den første udgave af denne *"Læsebog for Almueskoler"* udkom i 1800, men holdt altså endnu. Der var desuden 7 ekspl. af Nye Testamente. Af undervisningsmidler til geografiundervisningen var der et kort over Danmark og et over Europa.

Da der var mange elever i klasserne, og da der var stor spredning i kundskaberne, havde man indført et begreb om indbyrdes undervisning, hvor nogle af de elever, der var dygtigst kunne undervise de kammerater, der endnu ikke var kommet så vidt. Der fandtes på skolen et sæt kort, der kunne benyttes til denne form for læse- og stavetræning.
I 1858 skulle der være holdt 176 skoledage, men man nåede kun op på 156 dage, *"da Skolelocalet i Juli Maaned blev udvidet tilligemed Lærerens Bolig, hvisaarsag Undervisningen maatte standses"*.

På et sognerådsmøde i 1858 forelå der en skrivelse fra ministeriet, hvori man anbefalede, at skolerne købte en ny bog, der netop var udkommet, det drejede sig om *"N. J. Berlin: Læsebog i Naturlæren for Hvermand"*. Sognerådet besluttede at købe 6 ekspl. og fordele dem mellem skolerne, når de var blevet indbundet i stift bind.

Da Pallesen kom til skolen, var der ingen *"anordningsmæssig Gymnastikplads",* men nogle år senere havde der åbenbart været så megen snak om forholdene, at man lejede et stykke jord på 500 kvadratalen (knap 200 m^2), der lå i den nordlige ende af Kroens have. Kroen var naboejendom til skolen, og det udlejede stykke lå længst væk fra stuehuset.

Sdr. Tranders skole som den så ud efter ombygningen 1859

I 1876 blev der foretaget den ændring i lærernes aflønning, at det hele blev regnet ud i penge, så læreren slap for at få betaling i naturalier. Den nye beregning blev kaldt en "reguleringssum", og Pallesen fik i 1876 et samlet beløb på 1276,04 kr., men der blev ikke noteret størrelsen af de forskellige løndele, der indgik i regnestykket.

Pallesens arbejde i skolen fortsatte. Der var stadig mange forsømmelser, og det så ikke ud til, at myndighederne havde den store lyst til at sætte hårdt imod hårdt. Selv om der år for år var omkring 1000 forsømmelser, så blev der ikke betalt meget i mulkt. Nogle år blev der overhovedet intet betalt, og de år, hvor der blev betalt noget, beløb det sig ikke til mere end nogle få rigsdaler.

Der skete nogle få ændringer med hensyn til skolebøger, hvor der i 1880 fandtes 14 ekspl. af Hjorth: Den danske Børneven, 12 ekspl, af Matzen: Dansk Læsebog, 8 ekspl. af Holm og Ipsen: Læsebog for mindre Børn, og så havde man suppleret med et kort over Palæstina.

Ved folketællingen i 1880 havde Pallesen en hjælpelærer, det var en ung mand fra Ferslev, der hed Niels Christian Nielsen, han var 18 år gammel, så han havde i hvert fald ingen uddannelse, men så længe, Pallesen selv kunne tage en del af arbejdet, kunne det nok gå.

Der skete ikke de store ændringer i skoleforholdene før i 1882, hvor antallet af elever, der modtog privat undervisning pludselig steg til 16. En kreds af lodsejere i Sdr. Tranders oprettede en privatskole, der lå nede midt i byen. Det kunne være, fordi Pallesen ikke havde fået mere "lethed og livlighed" ind i undervisningen, men han var i de senere år meget syg, og til sidst blev det så slemt, at han måtte have en hjælpelærer med uddannelse, men måske kom hjælpen for sent, så beslutningen om at oprette en privatskole var truffet. Det har været en meget alvorlig beslutning at tage i så lille et samfund.
Hjælpelæreren hed Anton Christensen, og han blev snart mere end en hjælp i skolen, for han giftede sig med Pallesens datter, og det betød, at når Pallesen døde, ville hans enke være sikret i sin alderdom. Pallesen døde den 22. august 1883, og han blev den 28. august begravet på kirkegården i Sdr. Tranders. Han blev 57 år gammel. Anmærkning i kirkebogen: *"Var meget Brystsvag de sidste 8 Aar af sit Liv",* så dødsårsagen var sikkert tuberkulose.

Der blev holdt sognerådsmøde den 24. august, og der forelå en skrivelse fra *"Lærer og Kirkesanger Pallesens efterlevende Enke",* hvori hun anmodede om at måtte *"faa overdraget Undervisningens Besørgelse under Vakancen ved min Svigersøn, Seminarist Anton Christensen".* Det blev vedtaget i sognerådet.

P. P. Pallesen
I 26 Aar Lærer og Kirkesanger i S. Tranders.
Født i Nr. Kongerslev 20. Septbr. 1825
Død i S. Tranders 22. August 1883
Og Hustru
Anna Kathrine
f. Jungersen
Født i St. Brøndum 3. August 1827
Død i S. Tranders 7. Juni 1893.

Gravsten over Palle Pedersen Pallesen og frue på Sdr. Tranders kirkegård
Foto Hans Huus Sørensen

Anton Christensen

Efter at den ledige stilling var blevet opslået, indkom der 16 ansøgninger, og sognerådet indstillede tre, nemlig Anton Christensen som nr. 1 og to andre lærere. Indstillingen blev sendt til skoledirektionen, der udstedte kaldsbrev til Anton Christensen.

I embedsbogen blev der skrevet: *"Anton Christensen, Søn af Gaardejer Christen Christensen i Visse, født 23. Juli 1860.*
Var i Vinterhalvaaret 1876-77 Biskolelærer i Gug.
Tog Lærereksamen fra Gedved Friseminarium 1879 og var derefter Hjælpelærer i 2 Aar i Komdrup. Blev fra 1. September 1881 antaget som Hjælpelærer for Lærer Pallesen i Sdr. Tranders og senere efter hans Død under 29. Oktober 1883 kaldet til Skolelærer og Kirkesanger i Sdr. Tranders.

Da Christensen var kommet til Sdr. Tranders som hjælpelærer. blev han indlogeret hos lærer Pallesen, og i løbet af et års tid blev han forelsket i Pallesens eneste datter, Cathrine Cecilie, og den 29. september 1882 blev de unge mennesker viet i Sdr. Tranders kirke.
Der kom tre børn i ægteskabet. Palma Christine blev født den 20. juli 1883, Anna Marie blev født den 3. oktober 1884, og endelig blev den eneste dreng, Karl Johan, født den 12. maj 1886. Karl Johan blev kun 1½ år gammel, han døde den 15. december 1887, nogle få dage efter at han havde fået difteritis.

Anton Christensen fortsatte i Pallesens spor. Han benyttede et par år den protokol, som Pallesen havde benyttet i sin tjenestetid, og der var ikke de store ændringer. Antallet af forsømmelser fortsatte med at være meget stort, idet det i 1884 var på 1262 dage, hvoraf næsten halvdelen var ulovlige.

Der var kommet lidt flere boglige hjælpemidler, bl. a. 7 ekspl. af Thyregod: Skriftlæsningsbog for Skolen og Hjemmet.

I 1889 kom der en ændring i skoleplanen, der medførte, at ældste klasse skulle gå i skole 5 dage om ugen i vinterhalvåret, men eleverne skulle have ret til fri adgang til skolen sammen med yngste klasse den 6. dag. I sommerhalvåret skulle den ældste klasse kun gå i skole en dag om ugen. For den yngste klasse var det omvendt, så de små gik længst tid i skole om sommeren, men de havde også lov til at komme i skolen, når de ellers havde fri.

I 1896 blev Christensens løn, reguleringssummen, beregnet til 1072, 67 kr., og man kom frem til det resultat ved at beregne de enkelte løndele: *"Kornløn 369,40 Kr., Bolig 100,00 Kr., Brændsel 42,00 Kr., Furage 90,22 Kr., Jordlodden 200,00 Kr., Skolepenge 43,60 Kr. Offer og Accidentier 187,45 Kr., Kirkesanger 20,00 Kr."* og et

beløb på 20,00 kr., hvor teksten ikke er læselig. Når Christensen fik mindre i løn end Pallesen, var det, fordi han havde mindre anciennitet.

Christensen havde en svaghed i halsen, så i 1908 blev det nødvendigt, at han fik en hjælpelærer, og det blev en ung lærer, Niels Christian Nielsen, der netop var uddannet på Haslev Seminarium. Da der var gået et par år, fik Nielsen en stilling i Vestjylland, så Christensen fik skiftende hjælpelærere.

I mellemtiden var der sket en ændring i arbejdsopgaverne. I 1909 kom der en skrivelse til menighedsrådet fra beboerne i Gug, der ønskede, at en gudstjeneste i Sdr. Tranders hver måned kunne henlægges til et søndagsmøde i Gug skole. Menighedsrådet tog sagen op og drøftede den med de implicerede parter, og fra biskoppen kom der tilladelse til, at der i vinteren 1909-10 blev holdt gudstjeneste i Gug skole en søndag hver måned. Det betød naturligvis, at Christensen måtte begive sig til Gug, når gudstjenesten var henlagt dertil, for hans stilling var stadig delt mellem skole og kirke.

I 1910 blev der udarbejdet en ny liste over det skolefoder, som de forskellige lodsejere i Sdr. Tranders skulle yde til læreren. Leverancen var afhængig af det hartkorn, der hvilede på ejendommen, så Postgården skulle levere 266 pund halm og 178 pund hø, mens sadelmager Christensen kunne nøjes med 3 pund halm og 2 pund hø. Det var så meget praktisk, at man var gået over til at afregne i penge, for det ville være noget besværligt, hvis man skulle levere ydelsen in natura.

På et tidspunkt var det blevet pålagt at holde eksamen en gang om året, og den 28. april 1910 blev der så holdt eksamen for ældste klasse. Børnene blev prøvet i fagene Religion, Læsning, Retskrivning, Skønskrivning, Regning, Historie og Geografi, og der blev givet karakterer i alle discipliner. Da prøven var overstået, blev der givet en hovedkarakter for hele klassen, og den kom til at lyde på *"meget godt",* denne bedømmelse kunne godt være den karakter, læreren fik for sit arbejde. Der blev indført i protokollen, hvad der var undervist i i det forløbne halvår: *"I Bibelhistorie: Det gamle Testamente, I Lærebogen: Forfra og indtil den anden Artikel, I Nordenshistorie: Oldtiden og Middelalderen indtil Kristian d. Første, I Geografi: De fremmede Verdensdele".* Udover dette var der gennemgået 11 salmer, og nogle af dem var sikkert lært udenad.

Der blev senere indført i embedsbogen *:"I Vinteren 1910-11 og 1911-12 blev der afholdt Aftenskole af Hjælpelærer Hjort-Hald. Undervisningsplan saavel som Elevtal ubekendt".*

Anton Christensens halssygdom blev stadig værre, og det kom dertil, at han ikke længere var i stand til at varetage arbejdet som lærer, og slet ikke som kirkesanger.

Huset som Anton Christensen fik bygget, da han gik af som lærer. Kaldet A.C.'s Villa
Sønder Tranders Bygade 31

Han måtte søge pension, som blev bevilget, og med udgangen af januar måned 1913 fratrådte han sin stilling.
Som bopæl fik han bygget en villa et par hundrede meter fra skolen, og den blev altid omtalt som A. C,'s villa.
Sognerådet holdt møde den 31. januar 1913, og i protokollen blev der indført: *"Som midlertidig Lærer i Sønder Tranders er indstillet hidtilværende Hjælpelærer Bendix for en Løn lig med den Pengeløn, som er udbetalt til Lærer Christensen"*.

Allerede i 1889, da Aalborg Amtstidende begyndte at udkomme, fik Christensen kontakt til Vilhelm Lassen, og gennem alle årene skrev han små stykker til avisen, f. eks. havde han en fast rubrik, der hed: *"Tal og Ting fra Landbruget"*. Da han var gået på pension, blev samarbejdet tættere, så han i 1921 blev inddraget som medredaktør af avisen.

Anton Christen fotograferet da han var sognerådsformand

Det var ikke den eneste interesse, A. C, havde. Han var gennem mange år redaktør af *"Husmands-Almanakken*" og lidt senere påtog han sig samme arbejde med *"Landmandens Lommebog"*.
Det mest succesfulde skrift, som Christensen skrev, var en lille pjece: *"Agt paa Kartoflen – dyrk Kartoflen", der blev udsendt på Ernæringsraadets Foranstaltning i 200.000 Eksemplarer i 1918".*

På det lokale plan benyttede man også hans arbejdsiver, så han i perioden 1918-1926 var medlem af menighedsrådet, og han var sognerådsformand 1917-1921. Han modtog gennem årene mange opfordringer til at stille op til valg til rigsdagen, men det afslog han, han ville åbenbart hellere arbejde lokalt.

Da Anton Christensen døde den 18. november 1930, ryddede man forsiden af Aalborg Amtstidende og beskrev hans store arbejde på de mange forskellige områder, og lederskribenten skrev et sted*:"Han var Lærer, Leder og Foregangsmand for Befolkningen i hele Aalborg Amt".*

A.C. blev begravet på kirkegården i Sdr. Tranders, hvor hans kone var blevet begravet, da hun døde den 6. januar 1930.

Den næste lærer, N. C. Nielsen, skrev i embedsbogen:*"Efter i ca. 30 Aar at have virket i Embedet, maatte Lærer Anton Christensen som Følge af en Halslidelse trække sig tilbage fra Embedet med Pension fra den 1. Februar 1913 at regne.*
I en smuk Villa, som Lærer A. Christensen ved sin Afsked fra Embedet lod opføre i Sønder Tranders By, tilbragte Hr. og Fru Christensen de sidste Aar af deres lykkelige Samliv".

Carl Johan Christensen
F. i Sønder Tranders 12. Maj 1886.
D. Sammesteds 15. December 1887

Cathrine C. Christensen
f. Pallesen
F. i Sønder Tranders 28. Febr. 1858.
D. Sammesteds 6. Januar 1930

Redaktør
Anton Christensen
R. af DBG
F. i Visse 23. Juli 1860.
D. i Sønder Tranders 18. Novbr. 1930.
Lærer i Sønder Tranders 1883-1913

Anne Marie Christensen
F. i Sønder Tranders 3. Oktbr. 1884
D. i Kjellerup 10. Aug. 1935.

Gravsten over A. Christensen og en del af hans familie
på Sdr. Tranders kirkagård.
Foto Hans Huus Sørensen

Niels Christian Nielsen

Efter at Christensen havde fratrådt sin stilling, blev den opslået ledig, og der kom otte ansøgninger, som man fra sognerådets side behandlede (se årbogen 2010 side 19).

Da Nielsen havde fået at vide, at han havde fået embedet, skulle han have afviklet sit arbejde i Ulfborg Sogn, og han skrev i et brev til sognerådet, at han ville ankomme til Gistrup station den 7. maj, og at han gerne ville have arrangeret transport af flytte-godset til Sønder Tranders.

I embedsbogen blev der skrevet: *"Niels Christian Nielsen, Søn af Niels Christian Nielsen, Hæsum Mark i Øster Hornum Sogn, født den 14. April 1876 og dimitteret fra Haslev Seminarium 1908, blev Hjælpelærer i Sønder Tranders fra 1. Juli 1908 til 1. Juli 1910. Blev saa kaldet til Enelærer ved Lillelund Skole i Ulfborg Sogn fra 1. Juli 1910 og forblev i nævnte Embede til 1. Maj 1913. Fra sidstnævnte Dato og Aar blev Niels Christian Nielsen kaldet til Lærer og Kirkesanger i Sønder Tranders. Gift med Christiane Marie Jensen, Datter af Gaardejer Erik Jensen, Kviumboel i Hjerm Sogn".*

N. C. Nielsen og C. M. Jensen blev viet i Hjerm Østre Kirke den 22. marts 1910, og i ægteskabet blev der født tre børn, Inge den 25. april 1911, Ellen den 20. august 1913 og Niels Erik den 30. juni 1918.

Mens Nielsen var hjælpelærer skulle han selvfølgelig først og fremmest aflaste A. Christensen, men han havde åbenbart mod på mere, så i vinteren 1908-09 afholdt han aftenskole i Sdr. Tranders. Der blev undervist i almindelige skolefag, særlig retskrivning, regning og mundtlig dansk. Der var 15 elever, der mødte i skolen regelmæssigt to gange om ugen.
I vinteren 1909-10 blev der igen holdt aftenskole to gange om ugen, og her mødte 20 elever*," hvoraf en del var gifte".*

Da Nielsen var blevet fastansat, ville han fortsætte succesen, så i vinteren 1913-14 startede han aftenskole igen, men på grund af manglende interesse blev undervisningen indstillet efter en måneds forløb.

N. C. Nielsen fotograferet, måske i forbindelse med hans 50 års fødselsdag

Nielsen ønskede ikke at overtage den jordlod, der havde hørt til skolen, så der måtte foretages en ny lønberegning, og den kom til at se sådan ud:
"Begyndelsesløn 2640 Kr., Afkortning for Bolig 330 Kr., Kirkebylærerløn 100 Kr. Kirkesangerløn 300 Kr."

Med starten af 1. verdenskrig skete der store ændringer i Danmark, og det var i høj grad priserne, der steg med stor fart. I 1914 fastsatte man et pristal på 100, og det begyndte med det samme at stige, så det i 1917 var kommet op på 161. Det var noget, der kunne mærkes på en løn, så den 12. juni behandlede sognerådet et brev, hvori *"Lærer N. C. Nielsen og Joh. Jensen androg om Lønforhøjelse under Dyrtiden. Det vedtoges at yde Lærer Nielsen 15 Kr. og Frk. Sørensen 10 Kr. maanedlig fra 1. Juni at regne indtil videre som Dyrtidshjælp. Derimod kunde Dyrtidshjælp ikke bevilges til Lærer Jensen, hvis Løn er betydeligt større end Nielsens".*

På samme møde havde rådet en anden sag til behandling :*"Erklæring fra Jydsk Laboratorium om at Brøndvandet ved Sønder Tranders Skole er "absolut uskikket til*

Drikkebrug og til Husholdningsbrug". J. Bak blev paalagt at ordne det Fornødne for at skaffe brugeligt Drikkevand".

Nielsen fortsatte, hvor Christensen havde sluppet, men i løbet af forholdsvis kort tid, skete der igen en stor ændring, idet sognerådet i 1918 købte den private "pogeskole", og den skulle så drives videre som forskole for de to første årgange af elever med frk. Sørensen som lærerinde, hun havde arbejdet der siden 1909.

Der skete endnu en ændring for Nielsen i 1918, idet han blev opfordret til at undervise nogle timer om ugen i Gistrup Højskoles Realafdeling. Efter at have fået tilladelse fra sognerådet, begyndte han arbejdet den 1. november, og det gik så godt, at han fortsatte med at undervise i realklassen frem til 1. maj 1928, hvor højskolen blev nedlagt og flyttet til Tølløse.

28. april 1919 blev der holdt eksamen i ældste klasse. Der blev ikke givet karakterer til de enkelte elever, og der var ingen tilkendegivelse af, om børnene havde fået lært det, som de skulle, men det gennemgåede stof blev anført:*"Religion: Det nye Testamente, Lærebog: fra den anden Artikel, Salmer: 205 – 360 – 118 – 148 – 655 og 672, Historie: Den oldenborgske Kongestamme, Geografi: Europa".*

Den 31, oktober 1919 var det så yngste klasse, der skulle overhøres, og her var det på samme måde, det eneste, der blev noteret, var det gennemgåede stof: *"Bibelhistorie: Forfra frem til David, Lærebog: De 10 Bud, Salmer: 189 – 157 – 263 – 618 – 659 – 418 – 402 – 146, Danmarkshistorien: Sagnhistorien og frem til Erik Glipping, Geografi: De tre nordiske Riger.*

Som følge af købet af Pogeskolen, blev skoleplanen i 1921 ændret, så der nu var en treklasset skole med første klasse for de to yngste årgange. Undervisningen var fælles for drenge og piger, som den for øvrigt altid havde været.
Der blev undervist i de lovbefalede fag + botanik og naturlære. Skolegangen var i vintertiden:

1.	klasse 6 hele dage med et timetal på	36
2.	klasse 4 halve dage - - -	12
3.	klasse 2 hele og 4 halve dage -	24
	I sommertiden:	
1.	klasse 6 hele dage med et timetal på	36
2.	klasse 2 hele og 4 halve dage -	24
3.	klasse 4 halve dage - - -	12

Sdr. Tranders skole efter ombygningen i 1924

Ved årets slutning var der 62 elever over det fyldte 7. år, af dem var de 4 fra et andet skoledistrikt (Gug) men i kommunen.
I første klasse var der 23 elever, i anden klasse 12, og i tredje klasse 27 elever.
I 1924 blev skolen i Sdr. Tranders renoveret, så det gamle stråtag blev revet ned. Da man nu alligevel skulle have nyt tag, blev der bygget en kvist på midt på huset, og der blev oplagt tegltag.
På den tid, hvor Nielsen forlod Gistrup Højskole, blev han syg, og sygdommen tog hurtigt til, så han måtte tage den mere med ro, men på trods af, at man prøvede mange muligheder for helbredelse, gik det stadig tilbage, og den 18. januar 1930 døde han.

Lærer
N. C. Nielsen.
F. i Voxlev 14-4-1876.
D. i S. Tranders 18-1-1930.
Christiane Marie
Nielsen.
F. 9-4-1885 D. 4-10-1952.

Rejst i Taknemlighed
Af Elever og Beboere
I S. Tranders.

Gravsten over N. C. Nielsen og frue på Sdr. Tranders Kirkegård
Foto Hans Huus Sørensen

I løbet af foråret 1930, nærmere bestemt den 30. april, blev der holdt eksamen i 3. klasse. Selv om det siden Nielsens død var vikarer, der havde varetaget undervisningen, så var hans arbejde stærkt medvirkende til de karakterer, som eleverne fik. Der blev opgivet det stof, som var gennemgået:
"Det gamle Testamente – Udenadlærte Salmer: 63 – 117 – 121 – 156 - Danmarksh. Til Fr. I. – Geografi: De fremmede Verdensdele".

Karaktererne blev ikke indført, men protokollen blev underskrevet af M. Flintholm, Idæus Winther, Niels Jensen og Katrine Kristensen.

Eksamenen var lagt på den sidste dag i april, og dagen efter skulle den nye lærer tiltræde embedet.

Jens Christian Sørensen

I embedsbogen kom der til at stå*:"Jens Christian Sørensen, Søn af Skomager Marius Sørensen, Rye Sogn, Aarhus Amt, født den 26. November 1899 og dimitteret fra Silkeborg Seminarium i Juli 1921, blev Vikar paa Opdragelsesanstalten "Himmelbjerggaarden" fra 15. August 1921 til 1. Marts 1922; derefter Vikar i Andenlærerembedet ved Als Skole, Østjylland, fra 1. Marts 1922 til 1. Novbr. 1922, da Jens Chr. Sørensen blev kaldet til Andenlærer ved samme Skole og virkede som Andenlærer der til 1. Maj 1930. Fra sidstnævnte Dato blev Jens Chr. Sørensen kaldet til Lærer og Kirke-sanger i Sønder Tranders. – Gift med Magdalene Dorthea Christensen Huus, Datter af Købmand Chr. Huus og Hustru Jensine Jensen, Helberskov, Als Østjylland. Moderen gift anden Gang med Grdjr. Hans Lybeck, Helberskov, Als Østjylland".*

Der blev i ægteskabet født tre børn, Birgit 23/11 1927, Bente 4/7 1933 og Hans 25/5 1935.

På grund af flytteriet, var der ikke skole de første tre dage af maj, men så gik hverdagen i gang.
Richard Larsen, der var søn af Ingeborg Samuelsen, gik i skole i Sdr. Tranders på det tidspunkt, fordi hans mor havde fået arbejde som husbestyrerinde hos Søren Jensen, der boede i et hus oppe i Hedegaardene. Mange år senere skrev Richard Larsen en kronik i Aalborg Stiftstidende med titlen "Skolegang i 30'erne":
"Jeg med mine 11 år kom i den store skole. Om vinteren gik vi på fuld tid, om sommeren lidt mindre. I fællesskoleklasse var samlet børn i 10-14 års alderen, og læreren underviste alle over en bank.
Vi lærte ikke meget, og det havde sin grund. Læreren var syg og lå på hospitalet. Det var en vikar, der underviste os, og han var ikke besjælet af brændende ildhu for at lære os noget.

Læreren kom sig ikke, og vikaren søgte jobbet. Det var der flere, der gjorde, og en Sørensen fra Hurup blev den heldige. Det blev vi børn også. Undervisningen skiftede karakter fra første dag, Sørensen kom. Hvor før vikaren hen på eftermiddag stod ved vinduet og kiggede længselsfuldt efter, om kæresten kom cyklende på vej hjem, de boede begge i nabobyen, og hvis hun kom, gav han os fri hele og halve timer før beregnet, så tog Sørensen alle minutter i brug for at stoppe viden i vores hoveder. Det sagde han ikke, vi kunne mærke det.
To vintre var jeg i skole hos Sørensen. Den sidste skoledag holdt han en tale for os, som ikke kom mere. Han sagde til slut, vi skulle holde kæft, trit og retning og opfordrede os til at læse. Ligemeget hvor vi var, skulle vi spørge efter et bibliotek".

Arbejdet i skolen fortsatte på den måde, som det var blevet udført i Nielsens tid. Man havde de hjælpemidler, man havde, og det var der ingen grund til at lave om på, og undervisningen var stort set ens fra skole til skole. Hovedvægten var lagt på religion, dansk og regning, og så kunne der - afhængig af lærerens interesser – være forskellige emner lagt ind i undervisningen.

Skolebillede fra sommeren 1930. 2. og 3. klasser er samlet foran kirken

3. klasse havde haft eksamen i april måned, og i oktober var turen så kommet til 2. klasse. Der blev ikke givet karakterer til eleverne, så det blev vel nærmest til en prøve på, at læreren havde gjort sit, og derfor var opgivelsen af pensum vigtig: *"Religion: Det gamle Testamente til David, Lærebog: De ti Bud, Salmer:7 – 16 – 27 – 40 – 55 – 113, Danmarkshistorie: til Knud den Store, Geografi: Skandinavien"*. Resultatet blev godtaget, i hvert fald blev protokollen underskrevet af de samme, som havde skrevet under i april.

Lærerne, der underviste den gang, vidste, at når eleverne forlod skolen efter 7 år, var der mange, der kom ud og tjene på landet, og så blev der ikke tid og kræfter til at læse og skrive, så i løbet af nogle år havde de glemt deres skolekundskaber. Derfor var der en del lærere, der tilbød at lave aftenskole, og det skete også i Sdr. Tranders.

Sørensen oprettede i vinteren 1932-33 en aftenskole, og den *"blev besøgt af 18 elever, der fulgte Undervisningen til Skolen sluttede 17. Marts. Der undervistes særligt i Dansk og Regning, endvidere i Samfundskundskab og Skrivning. Der holdtes Foredrag af en fremmed Taler. Til Materialer til Dansk og Regning betaltes 2,75 Kr."*.

Aftenskolen blev fortsat i 1933-34, og da var der 17 elever, der holdt ud vinteren igennem, men vinteren efter var der ingen interesse, og så gik det i sig selv.

Bortset fra den almindelige daglige undervisning, blev der fra ministeriets side opfordret til mange ting, som man syntes, at skolen kunne tage sig af. Efter verdenskrigen havde man oprettet Folkeforbundet, som skulle være et forum, hvor man kunne forhandle sig frem til løsninger på konflikter mellem landene i stedet for at gå i krig. Hvert år kom der opfordring i cirkulæreform til at højtideligholde Folkeforbundets Dag, og der var et emnehefte med, som man kunne bruge på dagen.

I 1932 var emnet*:"Fridtjof Nansen og Fangerne fra Østfronten"*.
I 1935:*"Armeniernes Ven"*.
I 1936:*"Kampen mod Krigen"*.
I 1937:*"Kolonilande under mellemfolkeligt Formynderskab"*.

Ud over disse dage var der andre dage, der skulle markeres, i 1936 *"Højtideligholdelse af 400-Aars Dagen for Reformationen",* i 1938 *"Højtideligholdelse af 150-Aars Dagen for Stavnsbaandets Løsning",* i 1941 *"Mindeblad for 700 Aaret for Jyske Lov",* og der kom til skolen et mindeblad, som blev indrammet og hængt op i skolestuen.

Skolen skulle også medvirke på andre felter, f. eks. i 1932: *"Skolernes Medvirken i Arbejdet for Ædruelighedens Fremme",* i 1936:*"Skolernes Medvirken til Fremme af Færdselssikkerheden"* og i 1937:*"Skolebørns Vejledning i Henseende til Sparsommelighed"*.

Der kom også andre tjenstlige meddelelser, som et brev af 13. november 1934, hvor der stod:" *I Henhold til § 12 i Loven om Folkeskolens Tilsyn skal Sognepræsten saa vidt muligt hvert Kvartal aflægge Besøg i Skolen for at overvære Religionsundervisningen".*

Sdr. Tranders Skole,
Gistrup St.

T I M E P L A N
for

III Klasse. Sommerhalvaaret: 1. Maj - 31. Oktober.

Tid	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Tid
7 - 8	Religion	Dansk	Religion	Dansk	Religion	Dansk	7-8
8 - 9	Dansk	Historie	Dansk	Geografi	Dansk	Geo.el.Hist	8-9
9 - 10	Regning	Skrivning	Regning	Dansk	Regning	Sang	9-10
10 - 11	Gymnastik			Gymnastik			10-11

Skoleskema fra 1930'erne. Selv om det ikke var indført den gang, havde man i henhold til mødetiderne faktisk sommertid

Sdr. Tranders Skole,
Gistrup St.

T I M E P L A N
for

III Klasse. Vinterhalvaaret: 1. November - 30. April.

Tid	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Tid
9 - 10	Religion		Religion		Religion		9-10
10 - 11	Dansk		Dansk		Dansk		10-11
11 - 12	Regning		Regning		Regning		11-12
1 - 2	Dansk		Dansk		Dansk		1-2
2 - 3	Historie		Geografi		Geo.el.Hi.		2-3
3 - 4	Skrivning		Dansk		Sang		3-4

Skemaet for vinterhalvåret

Læreren skulle hvert år indsende en opgørelse over undervisningsforholdene, og det var ingen undtagelse i 1939, hvor skemaet viste begge skolers struktur med hensyn til klasser, timer, fag, antal skoledage og antal forsømmelser.
I 1939 var der 597 forsømmelser på grund af sygdom, der var 119 af anden lovlig grund, og i dette tilfælde skyldtes disse forsømmelser et angreb af mund- og klovesyge, så børn fra landbrugsejendomme måtte ikke gå i skole for ikke at sprede

smitten. Der var 4 forsømmelser uden lovlig grund, og selv om forældre eller værge skulle betale mulkt, så blev princippet fraveget, så de slap.

Med tyskernes besættelse af Danmark opstod der nye problemer, der skulle tages stilling til, og i september 1940 kom der et cirkulære om *"Beskyttelse af Børnene i Skolerne mod Følgerne af Luftangreb"*.

Alvoren i forbindelse med besættelsen havde allerede vist sig i Sdr. Tranders, hvor skolen havde været lukket fra 27. april til 7. maj 1940 på grund af indkvartering af tyske soldater.

På trods af de ændrede forhold gik dagligdagen videre, og dermed undervisningen. Der kunne opstå forstyrrelser, når tyske soldater holdt øvelser med skyderi med løst krudt, eller når et kompagni soldater kom marcherende gennem byen, så taktfast, at huset rystede, men stort set fortsatte man i den vante skure.

Helt almindeligt kunne man ikke leve, for bortset fra de problemer, som besættelsen medførte, så blev tingene ikke lettere i de kolde vintre, så i 1941 måtte man lukke skolen fra 8. til 15. februar, fordi man simpelt hen ikke kunne fyre skolestuen op med de tørv, som var til rådighed. Noget tilsvarende skete i 1943.

Der kom i 1943 et cirkulære, hvorefter *"Skolerne skulle medvirke til Indsamling af Frugt i Sommeren 1943",* men det kunne være med til at understrege, at man skulle udnytte alle de ressourcer, man havde.

Onsdag, den 10. november 1943 blev der skrevet i protokollen: *"Den tyske Værnemagt beslaglagde Forskolen, saa alle 3 Klasser maa undervises her"*.

Den daglige undervisning med dansk og regning foregik dels på tavlen og dels i de hefter, som eleverne havde. Når man var færdig med de opgaver, som man skulle løse, kunne man komme op til katederet og få rettet de fejl, man havde. Undervisningen i religion, historie og geografi foregik mundtligt fra lærerens side, men man kunne altså godt blive hørt i den gennemgåede lektie eller i det stof, man havde været igennem tidligere.

Sørensen havde indført et nyt fag, "Emne", hvor han havde udarbejdet et større værk om et aller andet emne, f. eks. sognet, mejeriet, et gartneri eller et landbrug. Eleverne fik et samlehæfte, og efterhånden kom der duplikerede sider med de tegninger eller diagrammer, som hørte til teksten. Teksten blev skrevet på tavlen, og så skulle eleverne skrive den af, og det foregik med pen og blæk. Emnet om mejeriet kom sikkert af, at Sørensen var uddannet mejerist, før han begyndte at læse til lærer.

I midten af 1940'erne var det emnet "Sdr. Tranders Sogn", der blev gennemgået, og der blev givet mange faktuelle oplysninger, så det virkede både som øvelse i skrivning og som en form for samfundskundskab.
I afsnittet om skolen var der et afsnit, der lød: *" siden 1937 har Undervisningsplanen været i Overensstemmelse med den nye Skolelov. Nu ventes der paa, at Kommunen skal lade indrette Lokaler til Gymnastik, Skolekøkken og Sløjd"*. Afsnittet om skolen sluttede med: *"Der er for Tiden godt 100 Børn i Kommunens to Skoler og Udgifterne til det samlede Skolevæsen beløber sig til over 6.000 Kr."*.

Moderne tider og nye undervisningsmidler fandt også vej ud til landsbyerne, og selv om sognerådene var ret påholdende, så kom det ganske langsomt. I 1946 blev der anskaffet en 16 mm filmfremviser til skolen i Sdr. Tranders. Man kunne leje film hos Statens Filmcentral, og det skulle naturligvis prøves, og da det var nyt, skulle man prøve mulighederne, så de to første film var dels en oplysende film og dels en underholdende. Den sidste var "Historien om Haren og Skildpadden", og den var meget morsom, men morskaben blev alligevel størst, da det viste sig, at den også kunne vises baglæns.
Det næste, der skete på de nye undervisningsmidlers brug, var skoleradioen. Der blev hvert kvartal udsendt et hefte, hvor programmet for skoleradioens udsendelser var omtalt, og der var forslag til opgaver i forbindelse med udsendelserne. Der blev til skolen anskaffet en højttaler, og så blev der trukket en ledning fra lærerens radio hen over loftet, hvorfra den blev ført ned i skolestuen. Der var mange gode udsendelser, og i 1949 blev der benyttet 12 udsendelser i undervisningen, så det var ikke nogen hverdagsbegivenhed.

I begyndelsen af 1950'erne påtog Sørensen sig efter mange opfordringer at føre kommunens regnskab. Det var blevet så stort, at et sognerådsmedlem ikke kunne klare det, og da man ikke syntes, det var stort nok til, at der skulle ansættes en kæmner og oprettes kommunekontor, så kunne det måske være en sag for læreren. Det kom ikke til at påvirke undervisningen, for de to ting kunne sagtens holdes adskilt, men i det lange løb fik det stor betydning.

Skoleloven af 1937 var ved at blive utilstrækkelig, og man arbejdede fra centralt hold på at skabe en fornyelse. Den nye lov trådte i kraft i 1958, og hele undervisningsvæsenets opbygning og funktion var indeholdt i "Den blå Betænkning", der i de næste 20 år blev basis for folkeskolen i Danmark.
Samme år blev der afholdt eksamen i marts måned, den sidste eksamen efter den gamle lov, og efter den nye lov bortfaldt årsprøven.
Der blev atter anført, hvad det var undervist i i årets løb, og det var*:" i religion: Det nye Testamente, katekismus: Fadervor – dåb – nadver, Salmer: 2 – 28 – 35 – 42 – 52 – 89 – 95 – 147 og 156, skriftlig dansk: diktat – genfortælling - stil, mundtlig dansk: læsning – analyse – sproglære, regning: decimalbrøk – brøk – procent – flader – legemer, historie: fra 1784 til vor tid, sang: salmer – sange"*.

Der var ikke sket ret store ændringer i pensum i de mange år, hvor der havde været afholdt eksamen, og fagene var de samme, men nu skulle der efter den nye lov ske store ændringer.

Der blev indført nye fag, der krævede nye lokaler, og i Gug var der ved at blive opbygget en centralskole, så med det forholdsvis lille elevtal, der var i Sdr. Tranders, var det nærliggende at flytte skolegangen til Gug.
Samtidig var der et stort husbyggeri i gang i Gug, og det gjorde, at kommuneregnskabet på grund af de mange tilflyttere tog til i omfang og arbejdsbyrde.
Omkring 1960 kunne man se, at der måtte ske noget på begge områder, og da Sørensen ikke havde megen lyst til at flytte til den nye skole og indgå i et hold af mange lærere, efter at han havde været alene i så mange år, og da hans eventuelle forflyttelse ville betyde, at man skulle bygge kæmnerkontor og ansætte personale der, så blev enden på det hele, at man valgte at nedlægge hovedskolen i Sdr. Tranders og flytte eleverne til Gug, mens de to første årgange blev i Sdr. Tranders i forskolen.

Sidste skoledag i Sdr. Tranders hovedskole. På katederet ligger to vigtige bøger, bibelhistorien og læsebogen, som ikke kom i brug denne dag. Foto Hans Huus Sørensen

I juni måned 1962 kom så den sidste skoledag i Sdr. Tranders hovedskole. Om formiddagen var eleverne "i skole", men det blev ikke til andet end en afsked med

sodavand til børnene og gaver til læreren. Der mødte en deputation fra Gug skole med Theter i spidsen, og om aftenen var der indbudt til fælles kaffebord i Gistrup kro, hvor der blev holdt taler af sognerådsformand Jens Jensen, formanden for skolekommissionen Th. Bisgaard, pastor William Larsen, lærer Chr. Theter, nabokonen Dorthea Hein og mange af borgerne i Sdr. Tranders, talerrækken sluttede med Rafn Skjødsholm, der i verseform takkede for skolegangen og senere bekendtskab.

Efter sommerferien gik de større børn i skole i Gug, mens de mindre fortsatte i Sdr. Tranders.
Sørensen fortsatte som kommunekasserer, og der blev indrettet kommunekontor i skolestuen, men det varede ikke så længe, før pladsen blev for trang, og kommunekontoret blev flyttet til Gug.
Sørensen flyttede med og fik lov til at fortsætte på posten til kommunesammenlægningen i 1970, men det sidste halve års tid var han ikke rask, og efter at han var trådt tilbage med udgangen af marts, gik det hurtigt ned ad bakke med helbredet og den 29. december 1970 døde han på Aalborg Sygehus Syd. Han blev begravet på kirkegården i Sdr. Tranders den 2. januar 1971.

MAGDA SØRENSEN
F. i Helberskov 17. 8. 1905
D. i Sdr. Tranders 7.8.1967

JENS CHR. SØRENSEN
F. i Gl. RYE 26.11.1899
D. i Sdr. Tranders 29. 12. 1970
Lærer i Sdr. Tranders 1930 – 1962.

Gravsten over J. C. Sørensen og frue på Sdr. Tranders kirkagård.
Foto Hans Huus Sørensen

Dermed sluttede en epoke i Sdr. Tranders, hvor fem lærere havde varetaget undervisningen i de 144 år fra 1818-1962.

Pogeskole og Forskole

Som nævnt ovenfor blev der oprettet en privatskole i 1882, men det har ikke været muligt at finde noget materiale om starten, så det bliver meget sparsomt, hvad der kan skrives om den.

Der findes en protokol, der indeholder oplysninger om Pogeskolen og Dammen, og de to ting havde gennem årene en vis forbindelse.

Pogeskolen

Det var muligvis utilfredshed med Pallesens undervisning, der fik nogle mennesker i Sdr. Tranders til at oprette en privatskole. Den første lærerinde, der blev nævnt skriftligt i folketællingen fra 1890, var **Marie Holm,** hun var 51 år gammel, men ellers var der ingen ingen oplysninger om hende.

I protokollen fra Pogeskolen og Dammen noteredes, at *"Sønder Tranders ny Pogeskole*" blev opført i 1895, og de samlede byggeomkostminger var på 1473,03 kr. Protokollen blev underskrevet af Jens Bak, Chr. A. Thorn, Jens Christensen og Peder Jensen.
I 1896 blev høslet og græsning på Dammen udlejet, så Søren Skjødsholm fik den nordre del for 39 kr., Chr. A. Thorn fik den mellemste del for 62 kr., og Hans Dahl fik den søndre del for 26 kr. Beløbet gik ind i kassen, der var med til at finansiere den private skole.

Ved folketællingen i 1901 blev **Anna Møller** opført som lærerinde. Hun var født 2. juli 1863, og hun var flyttet til Sdr. Tranders i 1899. Der stod endvidere, at *"Privatskolen eies af flere Lodsejere i Sdr. Tranders".*

Anna M. Visborg var lærerinde i 1906. Hun var født i 1887, og det var den eneste oplysning, der blev indført.

I 1917 havde sognerådet et punkt på dagsordenen, der omhandlede kommunens køb af pogeskolen:*"Nuværende Skole anvendes udelukkende til Undervisning, hvorimod Kommunens andet Hus indrettes til Lærerindebolig. Amtslægen erklærer begge Huse for tarvelige og fugtige".*
Året efter, den 13. maj, bliver pogeskolen atter debatteret i sognerådet:*"Køb af Jord til Legeplads for 650 Kr.*
Det af Mette Marie Jensen beboede Hus nedrives og Materialerne anvendes til Opførsel af en Gavlbygning i umiddelbar Forbindelse med Pogeskolen. Pogeskolen anvendes til Undervisning og Tilbygningen til Lærerindebolig".

Den næste lærerinde, der fik ansættelse, var **Ane Sophie Sørensen,** og om hende blev der skrevet i embedsbogen: *"Ane Sophie Sørensen, Datter af Fisker Jens Jakob Sørensen, Gylling Sogn, Aarhus Amt. Født den 14. Maj 1877, dimitteret fra Horsens Kvindeseminarium 1908. Vikar i Nykøbing Sjælland fra August til Oktober 1908. Ansættelse som Privatlærerinde ved Sønder Tranders 1. januar 1909. Fast Ansættelse, da Privatskolen fra 1. Novbr. 1918 blev kommunal Forskole.*

Sygeorlov fra 1. Januar 1937. Afskediget efter Ansøgning med Pension fra 31 Juli 1937. Død 4. August 1946 i Hundslund, begravet paa Hundslund Kirkegaard 9. August 1946.
Sygevakancen og Vakancen i Embedet bestridt af Lærerinde Anna Margrethe Pedersen, Sejlflod".

Anna Margrethe Pedersen havde ikke haft nogen fast stilling tidligere, så hun blev ansat som aspirant fra 1937 og frem til 1939, hvor hun blev fastansat. Mens hun underviste i Sdr. Tranders, tog hun forskellige kurser, bl. a. et årskursus, og i 1945 søgte hun og fik en stilling på Vejgaard Østre Skole.

Efter opslag i "Folkeskolen" kom der ingen ansøgere, så man måtte ansætte **Valborg Madsen** som vikar i 1946. Hun havde ingen læreruddannelse, men hun havde en realeksamen fra 1919, og med den som begrundelse blev hun godkendt af Skoledirektionen.

Frk. Petersen sammen med første klasse i 1943. Billedet blev taget på gartner Madsens trappe

Stillingen blev opslået igen i 1947, og da kom der en ansøger, **Vibeke Petersen,** der havde taget sin lærereksamen året før, så hun blev ansat som aspirant. Ved skoleårets slutning havde hun fået en anden stilling inde i byen, så hun rejste.

De næste tre år fra 1948 til 1951 blev arbejdet i forskolen varetaget af **Kristine Mosbech Hansen.** Hun havde taget lærereksamen i 1938, og hun var en meget dygtig og

vellidt lærer. Hun sagde sin stilling op, da hun giftede sig med gartner Chr. Jørgensen, der havde et gartneri nord for Sdr. Tranders ved vejen til Aalborg.

Efter to opslag i "Folkeskolen" var der ikke kommet kvalificerede ansøgere, så man måtte i 1952 ansætte en ung frue fra Aalborg. **Vita Evelyn Reimer** havde taget studentereksamen i 1948, men derud over havde hun ingen uddannelse.

Der blev foretaget nyt opslag af stillingen i 1953, og der kom en yderst velkvalificeret ansøger, **Maren Uhrenholt.** Frk. Uhrenholt havde taget sin uddannelse i 1935, og hun havde haft ansættelse i Visse, Ravnkilde og Vejby, før hun kom til Sdr. Tranders. Hun havde gennem årene taget adskillige kurser, så hun hele tiden havde holdt sig ajour med udviklingen.
I 1963 sagde hun sin stilling op i en alder af 53 år og rejste ned til Askildrup, hvor hun giftede sig med en landmand.

Den næste, der blev ansat som forskolelærerinde, var **Anna Jensen.** Da man fra kommunens side var klar over, hvor det bar hen, blev frk. Jensen ikke ansat ved Sdr. Tranders Forskole, men ved Sdr. Tranders Kommunes Skolevæsen, og det blev en kort periode, hun virkede i Sdr. Tranders, nemlig i perioden 1963 – 1966. I 1966 blev forskolen nedlagt, og de to sidste årgange af børnene i Sdr. Tranders kom til at gå i skole i Gug.

Sådan endte skolehistorien i Sdr. Tranders, der som så mange andre landsbyer mistede et samlingspunkt, og vel også til en vis grad sin identitet.

Hans Huus Sørensen

Kildemateriale:
Kirkebøger fra Nr. og Sdr. Tranders sogne.
Folketællingslister fra Sdr. Tranders sogn.
Materialer fra Aalborg Bispearkiv på Landsarkivet.
Do. fra Aalborg Søndre Provstis arkiv på LA
Sdr. Tranders Menighedsråds protokol på LA
Skøde- og panteprotokol på LA.
Protokol for Pogeskolen og Dammen på Aalborg Stadsarkiv
Sogneraadets Forhandlingsprotokoller på Aalborg Stadsarkiv

Kilder i bogform:
Chr. d. 5's Danske Lov
Green: Slægtsforskerens ABC
Erik Nørr: Skolen, præsten og kommunen.
Broby-Johansen: Skolen i kunsten – kunsten i skolen
Thestrup: Pund og alen
Samme: Mark og Skilling, kroner og øre.

Materialer, billeder og hjælp fra Gug-Sdr. Tranders lokalhistoriske arkiv

Personindeks

Anders Lassen 19
Anders Laursen 8
Ane Elisabeth Foss 21
Ane Sophie Sørensen 43
Anna Cathrine Hobolt 14
Anna Catrine Jungersen 22
Anna Jensen 45
Anna M. Visborg 43
Anna Margrethe Pedersen 44
Anna Møller 43
Anne Pedersdatter 8
Anton Christensen 26;27;30;31
Bartholus Bloch 8
Bartolus Bloch 13
Bendix 29
Carlsen 19
Chr. A. Thorn 43
Chr. Huus 35
Chr. Jørgensen 45
Chr. Theter 42
Christen Christensen 6;27
Christen Christensen Degn 6
Christen Degn 6
Christen Jensen Pejstrup 21
Christiane Marie Jensen 31
Dorthea Hein 42
Erik Jensen 31
Frantz Thestrup 11
G. Jensen 22
Hans Dahl 43
Hans Hansen Ramløse 6
Hans Hobolt 14
Hans Lybeck 35
Hjort-Hald 28
Idæus Winther 35
Ingeborg Samuelsen 35
J. Bak 33
Jens Bak 43
Jens Christensen 18;43
Jens Christensen Uttrup 18
Jens Christian Sørensen 35
Jens Jakob Sørensen 43
Jens Jensen 42
Jens Mogensen 17;18;21
Jensine Jensen 35
Johan Sohn 6;9
Karen Andersdatter 15
Katrine Kristensen 35
Kristine Mosbech Hansen 44
Lars Nielsen 22
Lauridz Andersen 8
Listov 24
M. Flintholm 35
Magdalene Dorthea Christensen Huus 35
Maren Jensdatter 18
Maren Uhrenholt 45
Marie Holm 43
Marius Sørensen 35
Mathias Hobolt 13;14;15
Mette Christensdatter 14
N. U. Bach 14
Niels Christensen Møller 15
Niels Christian Nielsen 26;28;31
Niels Jensen 35
Palle Pedersen Pallesen 21;22
Peder Clementin 11
Peder Jensen 43
Peder Thomesen Krogstrup 14
Poul Mørch 11
Rafn Skjødsholm 42
Richard Larsen 35
Schierup 16
Sixtus Aspach 11
Strøm 16
Søren Jensen 35
Søren Pedersen 6
Søren Skjødsholm 43
Th. Bisgaard 42
Theodorus Adler 15
Theter 42
Thøger Benzon 9
Valborg Madsen 44
Vibeke Petersen 44
Vilhelm Lassen 29
Vita Evelyn Reimer 45
William Larsen 42

Lokale skillinger til
Lokalhistorisk Forening
Fra en gammel Bank i nyindrettede lokaler

Få et godt tilbud kontakt
Spar Nord Gug, Fælledvej 1
Tlf. 96 33 01 80
e-mail: gug@sparnord.dk

spar Nord

På gensyn i
Spar Nord Gug
www.sparnord.dk